KARYS

Kaina 10 Pf.

Nr. 26 (1135) Vilnius, 1942 m. birželio 20 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

Leidžia Savisaugos Dalių Inspekcija. Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė 3. Telef. per Vilniaus karinę: 29. Darbo val.: 08-13; 14-17 (dienomis prieš šventadienius 08-13).
Spausdinamas „Švyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*

VIENERI METAI KOVOS PRIEŠ BOLŠEVIZMĄ

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ — PARTIZANŲ IR KARIŲ TESTAMENTĄ VYKDANT

Birželio 22 d. sueina lygiai metai, kada lietuvių tauta sulaukė momento pradėti ginkluotą sukilimą prieš okupantą — raudonąjį Maskvos amarą. Tai nebuvo nelaukta ir netikėta. Šiam žygiui Lietuva rengėsi nuo pat pirmųjų dienų, kada niekšiškas ir klastingas bolševizmas užplūdo mūsų tėvynę. Kiekvieno lietuvio krūtinėje degė ugningas geismas, kad likimo rykštė kuo greičiau atsisuktų į tuo, kurie jo yra verti, ir kad kiekvienas lietuvis kuo greičiausiai galėtų realiais veiksmais prisidėti prie garbingos kovos ir bolševikų gaujų išvijimo iš Lietuvos.

Gyvenime būna keistenybių. Karą, kurio paprastai niekas nelaukia, šį kartą, pereitų metų birželio 22 d., visi sveikino kaip džiaugsmo ir troškimų išsipildymo momentą, nes šis kryžiaus karas prieš bolševizmą reiškė didelės epochinės reikšmės valandą, kada terorizuojamų tautų žmonėms, kaip šiaurės pašvaistė, sušvito danguje žmogaus laisvės atgijimo gandas, tiesiog žmogaus prisikėlimo gandas iš sudaiktinimo būsenos vėl į nesutryptos žmogaus vertės gyvenimą.

Prieš galvažudišką bolševizmo okupaciją ir tėvynės pavergėjus lietuvių tautos sūnų ir dukrų širdyse buvo prisipildžiusi kupina taurė kartėlio, kuris spontaniškai išsiliejo ir subūrė tūkstančius lietuvių į kovą prieš bolševizmą. Todėl pirmiems šūviams nuaidėjus pasienyje, visoje Lietuvoje užsiliepsnojo ginkluotas lietuvių tautos — partizanų ir karių sukilimas prieš aziatiškas sugyvulėjusių ginkluotų bolševikų mases. Šalia šaunių ir narsių vokiečių karių, be jokių dvejonių atsistojo visa lietuvių tauta. Ginkluotas lietuvių tautos partizaninis sukilimas tiek įsisiūbavo ir išsiplėtė, jog jau pačiomis pirmomis dienomis jame dalyvavo, kaip apytikriai turima davinių, apie 100.000 lietuvių tautos vyrų ir net moterų, neskaitant buvusio lietuvių teritorinio korpo karių, kurie taip pat, kiek kur galėdami, savo ginklus atsuko prieš bolševikų armijos dalinius. Lietuvių tauta pati savaime šiuo žygiu įstojo į karą prieš bolševizmą, nes šis ginkluotas partizanų sukilimas visus subūrė savanoriškai ir be jokio įsakymo. Tai spontaniškas kovojančios ir kovoti mokančios tautos karinis pasireiškimas kovoti už savo tautos ir žmonijos laisvę.

Šiomis sūkuringomis kovos dienomis tūkstančiai lietuvių partizanų ir karių, veikdami paskirai priešo užnugaryje ar greta šaunios vokiečių kariuomenės, žuvo didvyrių mirtimi, kovodami prieš komunizmą. Žuvusiųjų kapai iš tikro yra verti milžinkapių vardo prie kelių, kuriais praeidamos būsimos kartos prisimintų Lietuvos laisvės kovotojų partizanų legendą. Neturint tinkamų ginklų daug jų žuvo. Kuklūs kryželiai išdygo Lietuvos laukuose šalia didvyriškai žuvusių narsių vokiečių karių kapų ir, pagaliau, susirikiavo amžinajam poilsiui šalimais transatlantinių didvyrių lakūnų Dariaus ir Girėno mauzoliejaus Kaune, ir Vilniuje ar kitų vietų kapinėse.

Birželio 23—24 dienomis visam Lietuvos krašte jau buvo įsiliepsnojęs partizaninis sukilimas prieš bolševizmą ir tomis dienomis daugiausia buvo ištekėję kraujo už tėvynės laisvę. Tosios dienos liko istorijon žuvusiųjų krauju atžymėtos ir įrašytos kaip Lietuvos laisvės kovotojų partizanų — karių dienos. Jų kraujo auka bendroje ginklo talkoje ir draugystėje kovojant prieš bolševizmą buvo įvertinta ne tik lietuvių tautos, bet ir narsios vokiečių kariuomenės ir aukštųjų civilinės valdžios atstovų, kurie savo kalbose tiek laidojant partizanus, tiek kitomis progomis su didele pagarba juos prisiminė ir įvertino jų didvyrišką žygį, padėdami ant jų kapų, kaip pagarbos ženklą, vainikus.

Lietuvos laisvės kovotojų partizanų spontaniškai užmegztai ginklo draugystei su šaunios vokiečių kariuomenės kariais šiemet birželio 22—24 dienomis sueina metinės. Šis ginklo draugystės partizanų ir karių testamentas neliko vien tik momentinis, bet liko toliau besitęsiančios ginklo draugystės pagrindu, kurio realumą ir tvirtumą dar stipriau kraujų pagrindžia buvę partizanų - karių daliniai, vėliau persiformavę į savisaugos dalinius. Ir dabar daugis jų kovoja ir budi Rytų fronte greta narsios vokiečių armijos karių ir kitų tautų karių ar savanorių. Kietose negirdėtai šaltos žiemos kautynėse ar kituose veiksmuose ne vienas žuvo ar buvo sunkiau ar lengviau sužeistas. Ši kova dar labiau juos užgrūdino ir įtikino, kad negalima ginklų padėti į šalį ir paimti į rankas darbo įrankį, kol žydiškojo komunizmo bestija dar nėra galutinai parblokšta ir nutrinta nuo žemės veido.

Jie šioje šventoje kovoje tebenešioja širdyje vieną tikslą — tokį pat tikslą, už kokį 1918—1920 metais kovojo prieš beslenkančius į Vakarus — į Lietuvą tuometiniai savanoriai kūrėjai, tokį pat tikslą, už kokį kovojo ir žuvo kautynėse su bolševikais didvyrių mirtimi pereitų metų partizanai, tokį pat tikslą, kokį širdyje nešioja visa tauta ir laukia gerojo gando apie tėvynės ateitį.

Kovoje žuvusiųjų kraujas yra šventoji tautos ir visos žmonijos gyvybės paslaptis, kuri prikelia naujam gyvenimui ne tik atskirus žmones, bet taip pat ir tautas.

Šiemet birželio 23—24 dienos — Lietuvos laisvės kovotojų partizanų — karių dienos — metinės ginklo draugystės sukaktuvės su narsia vokiečių kariuomene, ir toliau įpareigoja kiečiau ir atkakliau vykdyti savo pirmtakūnų 1918—1920 metų savanorių kūrėjų ir 1941 metais žuvusių partizanų — karių testamentą.

T-s

Afrikoje apsuptos anglų armijos

Mūšis Viduržemio jūroje

ROMA. VI. 15. Italų kariuomenės vadovybė apie mūšius Šiaurės Afrikoje šiandien paskelbė tokį specialų pranešimą: naujieji mūšiai, prasidėję Bir Bacheimą paėmus, po kruvinų kovų privedė prie priešo jėgų padalinimo į dvi dalis. Ašies valstybių karinės jėgos prasistūmė pro Acromą ir Via Balbią ir pasiekė jūros krantus. Visi į vakarus esantieji stiprūs priešo junginiai buvo apsupti. Kol kas dar negalėjo būti suskaityti paimti belaisviai ir grobis.

ROMA. VI. 15. Vyriausiasis italų štabas skelbia šitokį nepaprastą pranešimą:

Vieną iš abiejų šiandien kariuomenės pranešimo paminėtų laivų vilkstinių, kuri, stipriai saugojama kovos laivų ir dviejų lėktuvnešių, atplaukė iš Atlanto, birželio 13 d. anksti rytą pastebėjo ir visą dieną perskiojo mūsų žvalgyba. Vakar vilkstinę pakartotinai puolė italų oro pajėgos jūroje tarp Sardinijos ir Tuniso. Stiprūs torpedinių lėktuvų, bombonešių ir smingamųjų kovos lėktuvų junginiai, kurie laiku buvo sutelkti į geriausioje vietoje esančius atramos punktus, nenutrūkstamomis bangomis puolė nuo pat ryto iki vakaro, nepaisydami lydėjusiųjų laivų apsigynimo ugnies ir smarkių iš lėktuvnešių pakilusių naikintuvų puolimų.

Buvo nuskandinti du kreiseriai, vienas torpedinis naikintojas ir keturi garlaiviai ,torpedomis bei bombomis buvo pataikyta į vieną kovos laivą, vieną lėktuvnešį, du kreiserius, vieną torpedinį naikintoją ir keturis garlaivius:

visi tie laivai buvo sunkiai sužaloti. Atkakliose oro kovose, kurios išsivystydavo kiekvieną kartą pasirodžius mūsų puolamiesiems junginiams,

buvo numušta 15 priešo lėktuvų.

20 italų lėktuvų nesugrįžo į savo bazę. Kai kurių lėktuvų įgulos buvo išgelbėtos hidroplanų.. Pasigendama vieno spiečiaus vado, vienos grupės vado ir dviejų eskadrilių vadų. Tarp kareivių yra keli sužeisti. Trys lėktuvai, nors ir būdami sušaudyti, pasiekė savo teritoriją.

Veiksmai buvo varomi toliau nuo ankstyvo šios dienos ryto ir dar tebevyksta prieš išlikusius priešo vienetus.

ROMA. VI. 15. Italų kariuomenės pranešimas šitaip skamba:

Vyriausias karinių pajėgų štabas praneša:

Ain el Gazalos srityje — gyva artilerijos ir žvalgybinių dalių veikla, Birželio 12 ir 13 d. d. kovose priešo nuostoliai pakilo iki 69 šarvuočių ir 13 patrankų (sunaikinta arba paimta), taip pat iki 700 belaisvių. Oro pajėgos sėkmingai puolė priešo autovežimių ir kariuomenės telkinius prie pat priešo papildymo linijų. Buvo padegti aštuoni žvalgybiniai šarvuočiai, pataikyta į kelis tuzinus sunkvežimių, kurie buvo sužaloti. Viduržemio jūroje nuo vakar dienos vyksta smarkios oro ir jūrų mūšis su dviem stipriai apsaugotomis britų laivų vilkstinėmis. Baigus tvarkymo darbus, bendras priešo oro pajėgų puolimo, nukreipto į Harentą, aukų skaičius pakilo iki 99, iš kurių 12 negalima buvo atpažinti.

Didelė pergalė Š. Afrikoje

Pragaras prie Sevastopolio

Kova dėl Sevastopolio — kertinio sovietų pozicijų pietiniame fronte ramsčio — įžengė į užbaigiamąją stadiją. Jau daugiau negu savaitė, kaip šios modernios, sunkiai paimamos tvirtovės įrengimai naikinami moderniausiais vokiečių artilerijos ginklais ir nesiliaujančiais vokiečių aviacijos smingamųjų lėktuvų puolimais. Aršiomis kovomis vyras prieš vyrą vokiečių kariuomenei pavyko vis giliau įsiveržti į šią visomis moderniosios technikos priemonėmis aprūpintą tvirtovę. Vyraujančioje aukštumoje esąs naujoviškas, stiprus „Stalino" fortas yra užimtas. Laikotarpyje nuo birželio 7 ligi 11 d. priešas šiame fronto ruože neteko 3.600 belaisviais, 41 patrankos, 12 tankų ir per 400 granatsvaidžių. Daugiau negu 20.000 minų buvo padaryta nekenksmingomis. Po kietų pavienių kovų į mūsų rankas pateko 645 betoniniai ir požeminiai bunkeriai. Srityje į rytus nuo Charkovo sunaikinti arba į nelaisvę paimti sumuštojo priešo likučiai. Šių valymo kovų — užbaigus tikrąjį mūšį — išdava yra 25.000 belaisvių, 206 tankai ir 208 patrankos. Viduriniame ir šiauriniame fronto ruožuose savį vietinio pobūdžio puolimai užnugarinėje fronto srityje ir toliau vystosi palankiai. Įvairiose vietose buvo sunaikintos atskiros grupės reguliarios kariuomenės dalinių ir gaujų. Kartu šiauriniame fronto ruože pavyko laimėti didesnius plotus. Volchovo fronte visi priešo puolimai sugniužo, patiriant jam kruvinų nuostolių.

Vokiečių aviacija Rytų fronte pasiekė reikšmingų laimėjimų. Taip, pavyzdžiui, per dešimtį dienų sunaikinta 456 priešo lėktuvai, iš jų 343 oro kovose, o 66 numušė zenitinė artilerija. Per tą patį laiką Rytų fronte žuvo 47 savi lėktuvai. Be to, virš Sevastopolio įtvirtinimų srities naikintuvų junginiai, neturėdami nuostolių, numušė 16 sovietų lėktuvų. Pietinėje tvirtovės įlankoje kovos lėktuvai paskandino vieną 10.000 brt talpos transportinį ir vieną 3.000 brt talpos prekybinį laivus. Tolimojoje šiaurėje kovos lėktuvai bombardavo Murmansko uosto ir miesto sritį, bei Louhi geležinkelio stotį. Čia oro kovose, patiems nepatiriant nuostolių, buvo numušta dar vienuolika priešo lėktuvų. Nesėkmingai užpuolus septyniems sovietų bombonešiams vieną aerodromą, naikintuvai numušė šešis priešo lėktuvus. Prie Volgos aukštupio mūsų aviacija bombardavo svarbias sovietų ginklų dirbtuves. Krimo vandenyse vokiečių kovos lėktuvams pavyko paskandinti vieną sovietų priešlėktuvinį patranknešį ir sužaloti vieną priešo naikintoją.

Karo veiksmai Šiaurės Afrikoje privedė prie gražių sąjunginių vokiečių ir italų dalinių laimėjimų. Užėmus stipriai įtvirtintą Bir Hacheim fortą, kur buvo paimta 2.000 belaisvių ir pagrobta arba sunaikinta daugybė patrankų ir keli šimtai autovežimių, vokiečių ir italų junginiai, pražygiavę pro Acromą ir Via Balbia, pasistūmėjo iki pajūrio. Visi dideli priešo junginiai, esą nuo čia į vakarus, yra apsupti ir jiems gresia sunaikinimas. Į pietus nuo Tobruko buvo šturmuoti ir paimti stipriai įtvirtinti pajūrio fortai. Šios pergalės apimties dar negalima nustatyti.

(Nukelta į 8 psl.)

Vokiečių zenitinis pabūklas dykumoje

BOLŠEVIKŲ METAIS LIETUVOJE

Nors su Vokietija buvo pasirašyta draugiškumo sutartis, bet bolševikų vadovaujantieji sluoksniai aiškiai sakydavo, kad karas tarp Sovietų Sąjungos ir Vokietijos yra neišvengiamas, ir visos sutartys tik dėl to pasirašytos, kad Sovietų Sąjunga dar ne visiškai pasirengusi karui. Daug daugiau bolševikų agitatoriai, taip vadinami „raudonieji profesoriai", atsiųsti į Lietuvą iš Maskvos steigti marksizmo — leninizmo universitetų (Sitnikovas, Ždanovas), nagrinėdami politinę Europos padėtį, ne kartą pabrėždavo, kad Sovietų Sąjunga į tą karą įstos, bet įstos tada, kai kariaujančios šalys išeikvos savo jėgas, pavargs, ir Sovietų Sąjungai bus mažiau darbo užimti visą Europą. Pagal jų tvirtinimus, Sovietų Sąjunga niekuomet nebuvo išsižadėjusi ateiti į pagalbą kapitalizmo „pavergtoms" Europos tautoms, kaip savo laiku „atėjo į pagalbą" Pabaltijo kraštams.

„Raudonieji profesoriai", nagrinėdami karo galimumus, ypač pabrėždavo Sovietų Sąjungos kariuomenės jėgą, nurodydami, kad karo pradžia priklauso nuo Sovietų Sąjungos. Karas bus tik tada, kai Sovietai galutinai jam pasiruoš ir, pasiremdami savo jėga, galės diktuoti savo norus visoms Europos tautoms. Iš visų paruošiamųjų darbų buvo galima spėti, kad Sovietų Sąjunga įstos į karą ne anksčiau kaip 1941 m. rudenį.

Viena svarbi kliūtis karui su Vokietija pradėti buvo silpnas užnugario saugumas arti fronto, tai yra, Pabaltijo valstybėse, kurių žmonėmis Sovietų Sąjungos viršūnės nepasitikėdavo. Prieš pradedant karą reikėjo nepatikimus žmones taip sutvarkyti, kad jie negalėtų pasireikšti, o būtų tokie pat automatai, biją komisarų kulkos, kaip ir kitos Sovietų Sąjungos tautos. Reikėjo juos demoralizuoti, terorizuoti, nusilpninti jų valią, sukiršinti juos ir taip supančioti, kad jeigu jie ir neprisidėtų prie Sovietų Sąjungos agresyvinių veiksmų prieš Vokietiją, tai nors liktų pasyvūs.

Teroras, areštai ir kankinimas atskirų žmonių buvo prasidėjęs iš pat pirmųjų dienų, vos įžengus bolševikų kariuomenei į Lietuvą, kuri įžengė su savo specialiai sudarytu Pabaltijo valstybėms NKVD kadru, bet tai buvo per maža. Į NKVD kalėjimus negalima buvo uždaryti visos tautos. Reikėjo tautą išardyti, sunaikinti, sumaišyti su kitais, patikimesniais, kurie kiekvieną žmogų sektų, skverbtųsi į jo sielą, užmuštų jo tautiškumą ir žmoniškumą ir paverstų tokiais žmonėmis, kokiais NKVD pavertė Sovietų Sąjungoje. Reikėjo tautą išvežti ir išsklaidyti Sovietų Sąjungos tundrose.

1941 metų birželio mėnuo bus juodžiausias Lietuvos istorijoje per visą bolševikų viešpatavimo metą. Pirmomis birželio mėn. dienomis miestuose pasirodė nauji NKVD daliniai, specialiais traukiniais atvykę iš Minsko ir kitų Sovietų Sąjungos centrų. Prie NKVD būstinės buvo sukoncentruota daugybė sunkvežimių, kurie užėmė visas prie būstinės prieinančias gatves, aikštes ir kiemus. Pačioj NKVD būstinėj dirbo naktimis ir dienomis, ruošė sąrašus, žydai ir kiti agentai bėgiojo iš vieno kambario į kitą, šnibždėjosi tarp savęs, įvairiais būdais padėdami NKVD valdininkams.

Prasidėjo didelis tautos naikinimo darbas. Teko matyti scenų, nuo kurių ir tvirčiausias žmogus negalėtų sulaikyti ašarų. Ištisas šeimas be pasigailėjimo grūdo į sunkvežimius. Vaikus atskyrė nuo tėvų, žmonas nuo vyrų, ir visus grūdo į prekinius vagonus, paruoštus nuošalesnėje vietoje prie stoties. Susidėti daiktams duodavo tik 20 minučių, o dažnai išveždavo taip, kaip tą šeimą užklupdavo. Ligoniai, gulį lovose, taip pat turėjo drauge vykti, nežiūrint į tai, kad jie negalėjo pastovėti ant kojų. Stotyje motinos NKVD valdininkų prašydavo palikti nors vaikus, bet tai nieko negelbėjo. NKVD prašymams ir ašaroms likdavo abejingi, jie buvo prie tokių scenų pripratę.

Scenos, surištos su žmonių išvežimu, aiškiai parodė, kad NKVD tarnautojai buvo be jausmų, be širdies, kažkokie mechaniški robotai, mašinos, vykdantieji kažkieno įsakymą, kuris siekė sunaikinti žmones. Vežė inteligentus, turtingus žmones, darbininkus, amatininkus, žodžiu, visus, kuriuos žydiškieji agentai nurodydavo, kuriuos jie laikė pavojingais arba buvo prieš žydiją nusistatę. Nereikėjo būti politiku arba dalyvauti visuomenės gyvenime, bet reikėjo tik turėti priešą iš žydų tarpo, ir išvežimas buvo garantuotas. Bet jeigu žmogus, skirtas išvežti, išvažiuodavo iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos į kokį didesnį miestą, kur jo nepažindavo ir apie jį žydiškieji agentai neturėdavo žinių, tai jis likdavo neišvežtas. Tuo būdu daug žmonių, kurie buvo įtraukti į sąrašus, bet NKVD nerado nuolatinėje gyvenamoje vietoje, liko neišvežtų, nes susižinoti su kito miesto NKVD būstine bolševikai nemėgdavo, ir dėl jų biurokratizmo toks susižinojamis labai ilgai truktų.

Kaip teko sužinoti iš atskirų bolševikų kareivių, išvežimą bolševikai plačiai praktikuodavo ir Sovietų Sąjungoj. Ten ištisi kaimai būdavo perkeliami iš vienos vietos į kitą, perkeliami ten, kur jiems reikėdavo daugiau darbininkų. Taip pat būdavo ardomos šeimos, griaunamas žmonių gyvenimas. Bolševikų kareivis apie tai kalbėdavo labai atsargiai, dairydamasis į šalis, ir pabaigoje patardavo: „Bėkit, ponas!" Paklausus, kur bėgti, tylom atsakydavo: „Ten, į Vokietiją". Ir pats skubiai pasišalindavo.

Taigi ne tik pas mus, Lietuvoje, tokios žmonių pavergimo priemonės buvo vartojamos, bet visur, kur tik bolševikai viešpatavo. Tai tokia išsvajota bolševikų laisvė, jų žmoniškumas ir kultūra. Dabar mums nesuprantama toji tauta, kurį užstoja šią žydišką - bolševikinę Sovietų Sąjungą. Taip pat nesuprantamas ir toksai žmogus, kuris giria bolševikų režimą ir nori įtikinti, kad ten žmonės gyvena laisvai ir kultūringai. Toks žmogus yra arba mažaregis, arba toks pat kraujo trokštąs, kaip ir visi bolševikai bei žydai.

Daugelis Lietuvos gyventojų nepritarė vyriausybės politikai, nepritarė steigiamoms bolševikų bazėms Lietuvoje, nes numatė, kad ten, kur bolševikas įkiš pirštą, vėliau atsiras jo letena, kraštas turės žlugti, o žmonės bus kankinami NKVD rūsiuose, šaudomi ir naikinami. Bet 1940 m. birželio 15 d. įžengus bolševikų kariuomenei į Lietuvą, dalis lietuvių pradėjo organizuotis, tikėdama, kad Vokietija negalės ramiai žiūrėti į kultūros naikinimo darbą ir įstos į karą su vandalizmo nešėju Europoje. Reikėjo pasiruošti kovai tada, kai pajudės Didžiosios Vokietijos kariuomenė. Jie suprato, kad šis darbas yra labai pavojingas ne tik jiems patiems, bet ir jų šeimoms, nors namiškiai apie tai nieko nežinojo; suprato, kad, nepasisekus ir bolševikams sužinojus apie jų darbus, laukia kankinimai ir žiauri mirtis. Tačiau tas darbas buvo būtinas ne vien vokiečių kariuomenės žygiui palengvinti, bet ir apsaugoti nuo bolševikų teroro gyventojus ir jų turtą. Tas darbas turėjo būti atliktas su didžiausia paslaptimi ir tik visiškai patikimų žmonių tarpe. Buvo sudaryta slapta trejetukų bei penketukų pagrindu organizacija kovai su bolševizmu. Kiekviena grupė susidėdavo iš trijų bei penkių žmonių, ir kiekvienas narys buvo įpareigotas sudaryti naują grupę. Taigi kiekvienas narys iš visos organizacijos galėjo žinoti tik dvi bei keturias pavardes, o pats būdavo trečias bei penktas. Tuo būdu bolševikams pasisekus kurią nors grupelę susekti, daugiausia galėdavo žūti tik 3 ar 5 žmonės. Tai buvo daroma tuo tikslu, kad pakliuvęs narys negalėtų išduoti kitų narių, nes organizacijai puikiai buvo žinomi NKVD metodai suimtiesiems tardyti, buvo žinomi jų kankinimo būdai, kurių dažnas negalėdavo išlaikyti.

Per savo žmones organizacija palaikydavo ryšį su lietuviais, pabėgusiais nuo bolševikų į Vokietiją, kurie savo ruožtu turėjo ryšį su vokiečių įstaigomis. Organizacijos tikslas buvo: 1) prasidėjus karui demoralizuoti bolševikų kariuomenę, puolant ją iš užpakalio, ir tuo palengvinti vokiečių kariuomenės žygį. 2) Apsaugoti tiltus ir kelius, reikalingus vokiečių kariuomenei. 3) Trukdyti bolševikų gynimąsi, naikinant ryšius, atskirus mažesnius dalinius bei pasipriešinimo lizdus. 4) Apsaugoti pastatus, maisto bei ginklų sandėlius. 5) Apsaugoti gyventojus nuo teroro.

Šiam tikslui įvykdyti buvo sudarytas planas ir atsakingiems nariams paskirtas uždavinys, kurį jie turėjo vykdyti su savo grupe. Planas buvo sudarytas sutartiniais ženklais, be paaiškinimų, nes buvo bijoma, kad kokiu nors būdu patekus į bolševikų rankas, bolševikai jo nesuprastų ir neiššifruotų. Planų saugotojas nežinojo nė vieno sutartinio ženklo ir taip pat nežinojo tas asmuo, kuris tą planą įdavė jam saugoti. Toks atsargumas, pasirodė, buvo naudingas, nes masinių karininkų areštų metu planų saugotojas tikrai pateko į NKVD rankas, buvo kankinamas, nuo kankinimo išėjo iš proto ir jau psichiškai nesveikas planą atidavė NKVD valdininkams.

Organizacijai plano saugotojo areštas tuojau buvo žinomas, ir kai NKVD valdininkai areštuotą plano saugotoją vežė iš NKVD rūsių į jo butą, kur buvo paslėpti planai, jį norėjo nušauti. Tačiau dėl stiprios sargybos ir turint tik vieną revolverį, be to, nenorint įklampinti kitų, nesiryžo tai įvykdyti. Taip tais planais ir neteko pasinaudoti, be to, prasidėjo išvežimas žmonių, tame skaičiuje karininkų areštai, todėl organizacijai buvo padaryta rimta spraga. Ją atstatyti vėl į senas vėžes, reikėjo laiko.

Savaime suprantama, kad organizacija išsiplėtė daugiausia karių ir buvusių policijos valdininkų tarpe, bet taip pat ir civiliai žmonės prisidėjo, ypač studentai ir moksleiviai. Jie daugiausia buvo naudojami kaip ryšininkai, literatūros gamintojai ir platintojai. Savo trūsu ir jaunuoliška energija jie daug padėjo, o kai išmušė valanda, aktyviai, nors ir neorganizuotai, stojo į kovą su bolševikų daliniais ir visokiais būdais jų traukimąsi demoralizavo.

Dėl ryšių stokos negalima buvo sekti įvykių visoje Lietuvoje, ypač, kad tie įvykiai taip greit vienas kitą keitė, todėl teks apsiriboti įvykių aprašymu tik Vilniuje, nors smulkiai taip pat negalima jų aprašyti.

Keletą dienų prieš karo paskelbimą Vilniaus mieste buvo jaučiamas tam tikras nervingumas komunistinių viršūnių tarpe. Automobiliai zulino gatvėmis, komunistų partijos būstinė dirbo dieną ir naktį, o taip pat dieną ir naktį vykdavo pasitarimai, o iš jų išėję komunistų veikėjai būdavo nervingi, kažkaip nesaugūs ir be to aplombo, kokį anksčiau turėdavo. Tuo tarpu kariniuose sluoksniuose buvo visiškas ramumas ir kasdieninė apyvoka. Aplamai, kariai netikėjo karo galimumu dabartiniu metu, nes buvo tvirtai įsitikinę, kad nors karas ir neišvengiamas, bet karą pradės ne Vokietija, o Sovietų Sąjunga, kai ji bus tinkamai pasiruošusi. Dauguma jų kariuomenės buvo poligonuose. Vilniuje liko tik šarvuočių junginiai, artilerijos dalys ir priešlėktuviniai vienetai bei aviacija. Savaime suprantama, liko NKVD daliniai, kurie turėjo ir toliau terorizuoti gyventojus ir rengti naujus išvežamųjų sąrašus.

Birželio 22 d. iš ryto miesto gyvenimas dar buvo normalus, bet jau buvo žinoma, kad karas paskelbtas. Netrukus vokiečių lėktuvai pradėjo bombarduoti aerodromą, skraidyti virš miesto, nors į miestą bombų dar nebuvo numesta, nes bolševikų kariuomenė mieste nesirodė ir gatvėmis nežygiavo. Komunistų partijos atstovai, „raudonieji profesoriai", viešai paskelbė, kad karas prasidėjo ir kad vokiečių siena yra peržengta, Sovietų Sąjungos daliniai pasiekė Karaliaučių, užėmė Klaipėdos kraštą, beveik visą Rumuniją, o lėktuvai nuolat intensyviai bambarduoja Berlyną ir kitus vokiečių pramonės centrus. Tačiau tomis pasakomis niekas netikėjo. Jeigu kas ir tikėjo, tai tik komunistų - žydų sluoksniuose, kurie apie tai tik ir tesvajojo.

Į gatves išeiti nebuvo galima, nes nuolatinis oro pavojaus aliarmas vertė žmones slėptis, be to, buvo pavojinga išeiti, nes NKVD pradėjo bėgioti po miestą ir įtartinai žiūrėjo į kiekvieną pasirodantį gatvėje. Prieš vakarą atskiri bolševikų kariuomenės daliniai pradėjo trauktis per miestą, todėl lėktuvai pradėjo bombarduoti Vilniaus gatvę, Basanavičiaus gatvę, kur buvo NKVD kareivinės, ir kitus svarbesnius punktus. Užsidegė dujų fabrikas, truputį sugadino elektros stotį, Šnipiškių kareivinėse sugriovė keletą pastatų ir šiaip keletas namų griuvo Pylimo gatvėje. Prasidėjo panika ne tik civilinių žmonių tarpe, bet ir bolševikų kariuomenėje, kuri stengėsi kuo greičiau pasiekti saugesnę vietą.

Bet didžiausia panika prasidėjo komunistų veikėjų tarpe. Jie bėgiojo, lyg be galvų, krovė savo daiktus, kiti jau su kuprinėmis ant nugarų prašė pravažiuojančius bolševikų kariuomenės sunkvežimius juos drauge paimti, dar kiti pėsti traukė su lagaminais iš miesto rytų kryptimi. Visi jie stengėsi kuo greičiau išnešti savo kailį, nesirūpindami, kas dedasi mieste. Kiekvienas rūpinosi tik savimi.

Vokiečių lėktuvai dažniau ir dažniau rodėsi virš miesto, numesdami vieną dvi bombas, ir dingdavo, kad po 15—20 minučių vėl pasirodytų. Bolševikų priešlėktuvinė apsauga tylėjo, nors Vilniuje stovėjo visas priešlėktuvinės apsaugos divizionas. Viena patranka keletą kartų iššovė, bet ir tai pavėluotai, nes sprogimai ore liko toli užpakaly praskrendančių lėktuvų. Taip pat sutraškėjo keletą kartų kulkosvaidis, ir tuo viskas pasibaigė. Aerodrome stovintieji lėktuvai degė, bet vienu tarpu pasirodė, matyt, iš kur nors atskridę 4 rusų lėktuvai ir užklupo vieną vokiečių žvalgybos lėktuvą. Vokiečių lėktuvas pakilo aukščiau ir pasislėpė debesyse; rusų lėktuvai pradėjo jį vytis. Visi lėktuvai pasislėpė debesyse, ir po minutės vokiečių lėktuvas, apsisukęs ore, grįžo tuo pačiu keliu ir išnėrė iš debesų. Rusų lėktuvai lėkė toliau į priekį ir, išsinėrę iš debesų, pamatė lėktuvą, kuris suko į šoną. Tuojau jį puolė ir po keletos salvų šis lėktuvas nukrito. Pagaliau pasirodė, kad tai buvo ne vokiečių, o pačių bolševikų lėktuvas, kuris debesyse atsiskyrė nuo savo junginio. Vokiečių lėktuvas tuo tarpu buvo jau toli.

(B. d.)

M. S.

KRUVINASIS „TĖVAS IR MOKYTOJAS" NENURIMSTA...

Prieš metus sunaikinęs išveždamas tūkstančius nekaltų lietuvių šeimų, dabar Stalinas iš Vakarų žydiškųjų plutokratų vėl „išsiderėjo" Lietuvą, drauge su visu Pabaltiju.

Juodi „Naujosios tvarkos planai" Baltijos kraštuose

STOCKHOLMAS. Per paskutinius kelis mėnesius Crippsui daug kartų paskelbus „naujosios tvarkos planus" dėl Baltijos kraštų, dabar ir Sumner Wellesas mums prasitarė apie „taikos tikslus" tose srityse.

Apie sovietų planus Baltijos kraštuose po karo skelbia „New York Times" savo korespondento pranešimą iš Maskvos. Remiantis tuo pranešimu, Sumner Welleso pareiškimai Maskvoje palikę nepaprastai palankų įspūdį. „Sovietų Sąjungai Baltijos kraštų klausimas po karo nekelia jokių abejojimų," — praneša tas korespondentas. „Kiekvienas raudonosios armijos karys yra įsitikinęs, kad sovietų vėliava dar kada nors bus iškelta Kaune, Rygoje ir Taline. Iš Suomijos būsią pareikalauta, kad ji Sovietų Sąjungai grąžintų visas sritis, kurias užėmė dabartinio karo metu". Jei dar iš viso reikėtų įrodyti apie bolševikų planus ir anglų — amerikiečių svajones Baltijos srityje po pakartotinų Crippso pareiškimų, tai dabar Sumner Welleso išvedžiojimai ir „New York Times" paskelbimai panaikina bet kokius abejojimus dėl sovietų „taikos tikslų" ir įrodo Jungtinių Valstybių teikimą pagalbos jiems įgyvendinti. Atsižvelgiant į Molotovo kelionės į Londoną ir, kaip tuo tarpu paaiškėja, taip pat ir į Vašingtoną pasekmes, tas prisipažinimas įgyja gyvo intereso.

Lietuvių karių kuopa poilsyje

Rašo „Kario" bendradarbis iš Rytų

Po šaltos žiemos ir aršių kautynių, atskira lietuvių karių kuopa atvyko iš fronto į užnugarį pailsėti. Kuopa apsigyveno D... mieste, ant vienos upės kranto. Šį miestą iš visų pusių supa aukštos smėlio kalvos ir pušynai. Vienoje miesto pusėje tyvuliuoja didelis ežeras. Netoli ežero stovi kareivinės, kuriose mūsų vyrai įsirengė tinkamas ir jaukias patalpas gyventi. Patalynė minkšta — galima puikiai pailsėti. Kareivinių vidaus sienas puošia Fiurerio, Vyčio ir Vyčio kryžiaus paveikslai. Kiekvienas kareivis savo lovą arba sieną ties lova yra papuošęs dar įvairiomis foto nuotraukomis, daugiausia iškarpomis iš iliustruotų žurnalų. Atsiranda kuopoje kareivių menininkų, kurie „draugą" Staliną nupaišo įvairiose pozose, verkšlenantį ir prašantį malonės iš anglų ir amerikiečių, kad jį išgelbetų nuo karo, maro ir bado.

Patys kuopos vyrai išlygino aikštelę prie kareivinių, kurioje dažnai susirenka sportuoti ir žaisti. Sporto aikštelėje yra įrengtas turnikas ir kiti gimnastikos įrankiai. Per gimnastikos pamokas, pasinaudodami įrankiais, kariai lavina savo raumenis ir grūdina valią. Labai gražų pavyzdį rodo jaunesnysis kadras. Jie yra mėgėjai ir gali patys sportuoti ir įvairius gimnastikos numerius atlikti.

Kuopos kariai yra dideli paukštelių mylėtojai. Daugumas kareivių padarė inkiliukus varnėnams gyventi. Inkiliukai vieni už kitus gražesni, išpiaustyti įvairiais lietuviškais pagražinimais. Varnėnams inkiliukai įkelti į artimiausius medžius, kurie auga prie pat kareivinių. Varnėnai saulėtais pavasario rytais linksmai gieda savo sutartines ir maloniais balsais pro atvirus langus žadina besiilsinčius karius keltis iš saldaus miego.

Kiekviena diena prasideda pagal iš anksto sudarytą darbotvarkę, pasirašytą kuopos vado ir vokiečių ryšio karininko. Nustatytu laiku kuopoje budintis puskarininkis kelia kareivius iš lovų, ragindamas rengtis numatytiems dienos darbams ir užsiėmimams. Dažnai pravedama auklėjimo pamokos, mokomi įvairūs statutai, šaudymo veiksmai, tankinė ir manevrinė rikiuotė. Visi kareiviai mielai mokosi vokiečių kalbos, nes ir eiliniui kareiviui dažnai tenka su ja susidurti. Kiekvienas karys, ar sargybos vadas, ar poste stovėdamas sargybinis, vokiečių pareigūnams tikrinant sargybų budrumą, moka jiems vokiškai atraportuoti.

Kita dalis kareivių saugo turto sandėlius ir lydi bolševikų belaisvius į darbus. Naujoji sargybos pamaina, eidama pakeisti senosios, visuomet dainuoja. Gatvėse susirenka žmonių būriai lietuviškų dainų pasiklausyti ir lietuvių kariais pasigrožėti. Vienos mergaitės pražygiuojantiems mūsų kariams siunčia bučkius, kitos moja nosinaitėmis, o dauguma šaukia: „Unsere Kameraden!" Už dainų mokymą visa kuopa yra dėkinga j. ltn. P... ir jo padėjėjams, kurie puikiai sugeba mokyti visus karius dainuoti.

Laisvais nuo tarnybos vakarais kareiviai išeina po miestą pasivaikštinėti, pasigrožėti jo apylinkėmis. Mieste yra „Soldatenheim" — kareivių namai, į kuriuos mūsų vyrai dažnai užeina muzikos pasiklausyti, papietauti, pavakarieniauti. Ten susirenka daug įvairių tautų karių: vokiečių, ispanų, lietuvių, latvių, kur vieni su kitais nuoširdžiai draugiškai pasikalba, pasidalina laimėjimų įspūdžiais iš fronto. Fronto draugai vieni kitus vadina: „Lieber, mein Kamerad!" Kiekvienas karys iš ten grįždamas pareina kupinas gražiausių įspūdžių, meilės ir pasiryžimo naujiems laimėjimams.

Visiems kariams dažnai rodomos įvairiausios filmos, varietės ir šiaip surengiami kitokie muzikos ar dainų vakarai. Latviai retkarčiais surengia viešų vaidinimo vakarų. Mūsų kariai viskuo domisi, todėl daugumas į pasilinksminimo vakarus ir lankosi.

Kartą miesto įgulos viršininkas surengė susipažinimo vakarą tarp vokiečių ir lietuvių karininkų. Visi karininkai nurodytu laiku susirinko į karininkų valgyklos salę. Po penkių minučių atvyko įgulos viršininkas, kuris, pasisveikinęs su visais, paprašė sėstis už žaliųjų stalų. Lietuvos karininkai buvo išskirstyti ir susodinti prie stalų drauge su vokiečių karininkais. Salė ir stalai buvo papuošti kukliai, nes karo metas.

Linksmos valandėlės slinko greitai. Visų atsivėrė sielos ir prabilo lūpos. Vokiečių karininkai aiškino apie didžiąją Vokietiją, jos nuostabius laimėjimus. Lietuvių karininkai, nors nepergeriausiai mokėdami svetimą kalbą, papasakojo apie garbingą Lietuvos praeitį, jos kunigaikščius, apie bolševikų viešpatavimą Lietuvoje, jų padarytas skriaudas, apie glaudų partizanų bendradarbiavimą su vokiečių kariuomene, vejant komunistus iš mūsų tėvynės, ir apie dabartinius karius, kovojančius Rytų fronte. Per susipažinimo vakarą įgulos viršininkas, suteikdamas lietuviams karininkams garbę, atsikėlė nuo savo staliuko ir aplankė tuos staliukus, kur sėdėjome mes. Įgulos viršininkas su kiekvienu lietuviu karininku trumpai pasikalbėjo. Kiek pabuvęs, įgulos viršininkas, lydimas kitų karininkų, atsisveikinęs išėjo. Pasilikę vokiečių karininkai, skambinant fortepijonu, padainavo keletą gražių dainų. Neatsiliko ir lietuviai karininkai. Jie irgi padainavo lietuviškų karinių dainų. Pasibaigus susipažinimo vakarui, vokiečių karininkai savo taksi palydėjo mus iki gyvenamų butų. Vakaras praėjo draugiškai ir linksmai.

Mūsų kariai neužmiršta ir religinių reikalų. Jie noriai lankosi į katalikų bažnyčias, nors jose ne lietuviškai giedama ir sakomi pamokslai. Kariai išsiilgę laukia lietuvių kapeliono, kuriam mielai papasakotų savo vargus, džiaugsmus ir atliktų išpažintį. Manau, kad paskirtieji kunigai aplankys Rytuose kovojančius lietuvių karių dalinius.

Gražiais pavasario vakarais kareiviai nueina prie ežero žvejoti arba laiveliais pasiirstyti po jo bangas. Ypač švenčių vakarais miesto gyventojai renkasi prie šniokščiančio ežero pakraščių pasivaikščioti ir prie progos pasiklausyti lietuviškų dainų iš besinardančių mūsų karių. Kuopoje yra gerų muzikantų, kurie su turimais muzikos instrumentais dažnai kuopą palinksmina. Kariai mėgsta žaisti šachmatais ir šaškėmis. Šachmatų žaidimo čempijonu laikomas j. ltn. E... ir vrš. L... Su vietiniais gyventojais santykiai geri, nes mūsų ir jų yra tas pats tikslas — atkeršyti bolševikams už išvežtus tautiečius ir kuo greičiausiai sunaikinti komunistinį pavojų Europai.

Kuopos vyrai tarnybines pareigas atlieka griežtai ir sąžiningai. Vokiečių tiesioginiai viršininkai už stropų pareigų vykdymą kuopai yra pareiškę viešą pagyrimą. Daug kuopos kareivių už gerą tarnybos pareigų ėjimą ir pasižymėjimą kautynėse su bolševikais yra pakelti į aukštesnį laipsnį. Daug jų paleidžiama po keliolika parų atostogų į namus.

Nors kuopa yra poilsyje, bet drauge ji rengiasi ir lemiamiems žygiams — sunaikinti bolševizmą.

Kpt. Čerka

V. PESECKAS

J I S

Kai vėjelis glostė gojus,
Balo danguje žvaigždė.
Ak, jis šelmiškai šypsojos,
Tardamas švelniai sudie...

Ir su broliais išžygiavo —
Kovos ritmu su daina.
Ji — stovėjo vis prie klevo,
Susimąsčiusi, viena.

Bitės žieduose vis ūžė,
Rasa krito nuo obels.
Ar sugrįš, sugrįš gegužin?
Ar į klėtį vėl pabels?..

Gal už gimtą brangią žemę
Širdį jauną atiduos?
Saulė kyla, pušis remia,
Pievos supasi žieduos.

Vai, sugrįš. Ir vėl nuklysi
Tėviškės laukų takais.
Bus pavasaris širdyse —
Kraujas nerimu užkais!..

Kai vėjelis glostė gojus,
Balo danguje žvaigždė.
Ak, jis šelmiškai šypsojos,
Tardamas švelniai sudie...

KARO MOKYKLA BOLŠEVIZMO METAIS

Kada 1940 m. gegužės mėnesio pabaigoje Lietuvai buvo pateikti kaltinimai apie bolševikų išgalvotus karių dingimus Lietuvoje, o kiek vėliau ultimatyvus reikalavimas, Karo Mokykla tuo laiku buvo Švenčionėlių poligone. Bolševikų melagingi kaltinimai Lietuvai kėlė susirūpinimą karininkų ir kariūnų tarpe. Birželio 14—15 d. Karo Mokykla traukiniu vyko iš Švenčionių poligono į Kauną, į nuolatinę savo stovyklą. Pakelėje mokykla sužinojo, kad bolševikų kariuomenė pradėjo veržtis į Lietuvą. Mokykla buvo atsidūrusi keistoje padėtyje — kelionėje ir su mažu šaudmenų kiekiu.

Blogai nusiteikusi mokykla grįžo į Kauną, kur jau rado nepageidaujamus svečius. Kiekvienas karininkas ir kariūnas galvojo, kad mes dar kovosime, kad progų bus. Įvairūs bolševikiniai gaivalai į Karo Mokyklą žiūri šnairiai, ją atidžiai seka, tyrinėja, bet paliesti vengia. Trumpos atostogos. Aspirantai išskirstomi į kariuomenės dalis stažuoti. Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklos pavadinimas keičiamas į „Karo Mokyklą", o kiek vėliau į „Lietuvos Liaudies Karo Mokyklą".

Reformų nedaroma. Atidėliojama. Pirmiausia Karo Mokyklos raštininkų, darbininkų, apskritai, civilinių tarnautojų vardu pradeda veikti pusiau bolševikinis komitetas, kurio veikla pasireiškia tuo, kad prieš karininkus prirašė daugybę melagingų skundų liaudies vyriausybei. Komitetui vadovauja raštininkas Kasparavičius ir mūrininkas Juronis. Tyrinėjama, tardoma, bet nieko įtartino nei pas vieną karininką nesurandama. Tardytojai tyli — nei kaltina, nei teisina. Visa byla dingo kaip ugnyje. Tiktai 1941 m. pavasarį paaiškėjo, kad kai kurie karininkai buvo išvežti į Rusijos gilumą.

Liepos mėnesio pradžioje Karo Mokyklai buvo paskirtas politinis vadovas Vytas Povilavičius, technikos fakulteto studentas, atsargos puskarininkis, kuris greitai susigyveno su mokyklos karininkais ir kariūnais.

Įsakymai ir paliepimai išeina drauge su mokyklos viršininko ir politinio vadovo parašais. Viskas kontroliuojama politinio vadovo. Įvedami Lenino kampeliai. Daromi mitingai. Viskas išeina lyg laikina, forma be jokio turinio.

Įdomu, kad politinis vadovas Povilavičius, pradžioje uoliai visus sekęs, tuojau atšalo ir vėliau visiems rodė pilną pasitikėjimą. „Rašykite ir darykite be manęs, aš vėliau pasirašysiu", — pasakydavo ir išeidavo posėdžiauti į bolševikinius posėdžius.

Liepos mėnesį liaudies kariuomenės vadui įsakius, 3-čio kurso kariūnams pradedama dėstyti politinio turinio pamokos. Bendromis paskaitomis apie socializmą jau nebepasitenkinama.

Karo Mokykloje buvo 72 kariūnai III kurso, kurie jau baigė mokslą ir turėjo būti tuojau išleisti. Taigi komunistinio mokslo lektoriai uoliai ėmėsi pirmiausia paruošt šiuos kariūnus. Jie turėjo pagal nustatytą liaudies kariuomenės štabo politinės valdybos programą išklausyti atitinkamą skaičių paskaitų ir išlaikyti egzaminus. Paskaitas išklausė, egzaminus išlaikė, ir tuomet prasidėjo kiekvieno kariūno atskirai tardymas, kamantinėjimas ar jisai yra tinkamas tarnauti liaudies kariuomenėje ir ar kovos už liaudies interesus. Mat, politinis skyrius tikėjosi, kad nors ir trumpai šiuos kariūnus pamokius socializmo ir išleidus į dalis, jie turės sau atramą dalyse. Tikėjosi prielankumo. Tačiau prieš išleidžiant per savo agentus sužinojo, kad komunizmas, Lietuvos okupavimas ir naujos santvarkos Lietuvoje įvedimas ne tik kad nepatiko kariūnams, bet net sukėlė juose pasibiaurėjimą. Griebėsi tardyti, tyrinėti.

Baigę mokslą ir pasiryžę kovoti už Lietuvą, kariūnai nenorėjo skirtis su kariuomene. Kova už liaudies interesus buvo aiškinama vienodai, bet suprantama skirtingai. Komunistai kovą už liaudies interesus suprato kaip kovą už komunistinę, rusišką, sovietinę santvarką; lietuviai ją suprato kaip kovą už Lietuvos liaudies reikalus, už Lietuvą, už jos nepriklausomybę.

Rugpiūčio 19 d. Kaune, Karo Mokykloje, buvo išleista XXI-ji kadro karininkų laida. 72 kariūnai buvo pakelti į jaunesniuosius leitenantus. Iškilmėse dalyvavo J. Paleckis, liaudies kariuomenės vadas generolas Žemaitis ir visa liaudies kariuomenės vadovybė. Išleistuvių metu Karo Mokyklos vadovybei buvo padaryta priekaištų, kodėl buvo tarpininkauta ir išleista visi kariūnai leitenantais, nes daug jų tarpe esama inteligentų ir turtingųjų ūkininkų vaikų, kuriais pasitikėti negalima. Mokyklos viršininkas paaiškino, kad kariūnus pakelti į leitenanto laipsnį atestavo ir politinis vadovas, apie jų tinkamumą žinias rinko ir politinis skyrius. Politinis vadovas Povilavičus paėmė atsakomybę sau.

Liaudies kariuomenės vadas sovietų armijos generolas Žemaitis, kuris liepos 12 d. atvyko iš Maskvos į Kauną Lietuvos kariuomenei reorganizuoti, tuojau rytojaus dieną, rugpiūčio 20 d., įsakė Karo Mokyklos reikalu:

1. Patikrinti Karo Mokyklos I ir II kurso kariūnų tinkamumą mokytis Karo Mokykloje.

2. Karo Mokyklos I kursą papildyti 95 žmonėmis, kuriuos parinkti dalių vadams drauge su politiniais vadovais iš kareivių ir puskarininkių tarpo.

Šis liaudies kariuomenės vado įsakymas mokykloje buvo suprastas, kaip bolševikų noras panaikinti senąją mokyklą ir sudaryti naują, sau palankią mokyklą. Buvo pasiryžta gelbėti kas galima, ir buvo išgelbėta, tačiau laikinai.

Tuo laiku, išleidus III-čiąjį kursą, Karo Mokykloje buvo: I kurso apie 73 kariūnai, II kurso apie 75 kariūnai, aspirantų — 288 (stažavo dalyse). Kariūnams patikrinti komisiją paskyrė pats liaudies kariuomenės vadas. Pirmininkas — Karo Mokyklos viršininkas. Nariai: 1) Vytas Povilavičius — Karo Mokyklos politinis vadovas, 2) Kariuomenės Štabo politinės vadybos politinis vadovas Kavaliauskas, 3) Karo Mokyklos mokymo dalies vedėjas, 4) vienas II kurso kariūnas, 5) vienas I kurso kariūnas.

Komisijoje svarbiausį balsą turėjo du politiniai vadovai. Prasidėjo anketų rašymas, tardymai, kamantinėjimai. Norėjo susekti „kontrrevoliuciją" ir „ar tikrai kovos už liaudies interesus". Po ilgiausių aiškinimų ir tyrinėjimų kariūnai buvo palikti. Prie šio sunkaus darbo (bolševikų komisarų įtikinėjimų) prisidėjo ir Karo Mokyklą palaikė politinis vadovas Vytas Povilavičius. Tikslas buvo pasiektas. Karo Mokykla laikinai liko nepaliesta. Tačiau I kurso 6 kariūnai ir II kurso 6 kariūnai buvo paleisti.

I kursui papildyti iš pulkų buvo parinkta ir prisiųsta 53 kariai. Daugumą jų sudarė puskarininkiai. Sie dėjo pastangas patekti į Karo Mokyklą, nes anksčiau pagal įstatymus dėl mažo išsilavinimo arba vedę negalėdavo patekti. Naudojosi proga, tačiau bolševizmui jie neprijautė. Parinktųjų tarpe buvo keletas žymių komunistų, kaip, pav., 2. PP Sabakonis ir 1. PP Budionij, pasižymėję Lietuvos kariuomenės griovimu ir „demokratinimu".

Liepos 29 d. b. gen. Juodišius iš Karo Mokyklos viršininko pareigų buvo paleistas ir jo vietoje paskirtas gen. št. plk. Kiršinas. Incidentų mokykloje nebūdavo, tai buvo vengiama, nes bijotasi, kad įniršę bolševikai neuždarytų Karo Mokyklos. Buvo svarbu užtęsti laiką. Karo buvo laukiama ir apie tai lietuvių tarpe buvo plačiai kalbama.

Kiršinimų prieš karininkus, kaip bolševizmo metų pradžioje buvo daroma pulkuose, Karo Mokykloje nebuvo.

Liepos mėn. Karo Mokykloje turėjo būti priimta nauja aspirantų laida, bet kandidatai, susirinkę į A. Panemunę, nuplėšė nuo sienų ir Vytauto Didžiojo paminklo bolševikinius plakatus, apstumdė keletą žydukų, todėl tuojau buvo paleisti namo.

PERSIKĖLIMAS Į VILNIŲ

Rugpiūčio mėn. pabaigoje Lietuvos liaudies komisarų taryba „nutarė" Lietuvos liaudies kariuomenę performuoti į raudonosios armijos korpą. Tuo reikalu tuojaus atvyko į Kauną trys bolševikų komisarai ir pradėjo reorganizacijos darbą.

(Nukelta į 4 psl.)

VIRTUS MILITARIS

KARO PRASMĖ IR DOROVINGUMAS

Vokiečių dailininkas Franc von Stuck nupiešė paveikslą, kuriame karas vaizduojamas baisiu raiteliu; ginkluotas didžiuliu, kruvinu kardu karas joja per lavonų lauką. Kas šitą paveikslą mato, žino, kad taika yra didelė vertybė, duodanti mums gyvenimą. „Ramybė geros valios žmonėms žemėje!" — aidi Kalėdų pasiuntinio angelo balsas mūsų vaikystės metais.

Atėjo Didysis karas su savo sunkiu gyvenimu apkasuose ir tuoj po jo tokia pat sunki taika, kuri iš tikrųjų buvo tik dvidešimties metų karo paliaubos. Dabar jau vėl praėjo pustrečių metų karo už naująją Europą, kuri trokšta nuolatinės taikos.

Šitų ilgų kovų akivaizdoje mes pažįstame tai, kas ramiais laikais lengvai gali likti nepastebėta, būtent: Karo tikslas yra Taika. Kovos tikslas yra ateinančioms kartoms užtikrinti gyvybę ir gyvenimą. Karas yra tautų gyvybingumo rodiklis, kaip ligoje širdies sveikumą parodo karštis.

Tautų gyvenime karas yra tas pat, kaip operacija atskiro žmogaus gyvenime. Jei sergantis žmogus, reikalingas operacijos, nesileis operuojamas — jis mirs. Tačiau, jei jis laiku pasiryš ir pasiduos operacijai, jis įgys galimumą toliau gyventi. Karas yra nemalonus, skausmingas ir baisus. Tačiau, jei išsigelbėti nuo pražūties kito kelio nėra, tai karas lieka vienintėlis kelias naujan gyveniman, nors ir per liepsnas bei bedugnes.

Paviršutiniški istorikai labai suprastino sau darbą, aiškindami, jog didieji karai kyla dėl stiprių asmenybių kovos už viešpatavimą. Tačiau jie nepastebi, kad stiprios asmenybės istorijos scenoje iškilo, kai pradėjo vegetuoti tauta, kai iki to laiko valdę sluoksniai nebematė tikros ateities, kai senoji santvarka nusigyveno ir kai naujoji santvarka, norėdama iškilti, buvo reikalinga autoriteto.

STIPRUSIS — APVEIZDOS ĮRANKIS

Ten, kur dirva neduoda derliaus, reikalinga giliau arti ir rūpestingiau tręšti. Jei buvo kariaujama norint išsilaikyti, tai vis todėl, kad pilvas ar siela buvo alkani. Kovos dėl naujos tiesos buvo baisesnės, kaip kovos dėl duonos gabalo. Religiniai karai buvo žiauresni už ūkinius karus. Žmonijos gyvenime stipri siela visuomet buvo svarbesnė už kūno gėrį. Todėl toji tauta, kuri savąją tiesą aukščiau vertina už gyvybę, gyvena amžinai.

Griuvimo, gyvenimo tuštumo laikais, kilus ūkiniams sąmyšiams ir persipildžius gyventojų skaičiui, atsiranda stiprios asmenybės, nešančios išgelbėjimo mintį, naują planą ir tikėjimą. O nuvargusios, be pagalbos masės pasiduoda joms. Jos šaukia: „Vesk mus! Įsakyk!"

Stiprios asmenybės, toliau numatančios už masę, sugebančios sunaikinti aklus ir bejėgius griūvančios santvarkos vadovaujančius sluoksnius, tie stiprieji paprastai buvo Apveizdos įrankiai, kurie sergėjo žmonijos gyvybę.

Daug yra prirašyta apie Napoleono I vaidmenį. Buvo tvirtinama, kad jis buvęs išdidus autokratas, mėgstąs karą ir kautynes. Sakoma, kad jis sunaikino Prancūziją ir yra kaltas dėl milijonų žuvusiųjų jo vedamuose karuose. Tačiau pamirštama, kad jis Europai davė naują santvarką, prieš tai Europą, kaip nederlingą lauką, savo karais išaręs ir naujom idėjom įtręšęs. Vienos Kongresas buvo pirmas europinis mėginimas įvesti šitame kontinente vieną santvarką, nors tai drauge buvo ir paskutinis žūstančio feodalizmo mėginimas reformų pagalba išsilaikyti.

NUO HANIBALO IKI METTERNICHO

Panašiai buvo ir su Pilypu Makedoniečiu ir Aleksandru Didžiuoju. Jie laimėjo prieš graikų demokratiją, kuri buvo pradėjusi pūti, sutrūnijo ir virto nemoraline. Graikų demokratijai nieko nepadėjo ir tai, kad savo priekyje ji turėjo tokį puikų kalbėtoją, kaip Demosteni.

Demostenis mirštančioj Graikijoj ir Hanibalas žūstančioj Kartaginoj yra pavyzdžiai, kad ir stiprios asmenybės istorijos rato nepajėgia pasukti atgal, jei kitoj pusėj priešas remiasi tikresne tiesa ir pasiaukojančiomis bei tikinčiomis masėmis. Stipri dvasia tur tarnaut tik rytojui. Jei ji eina drauge su vakarykščia diena, tai savo energija tik sulėtina vystymosi eigą, kuria gyvenimas sunkiomis konvulsijomis veržiasi į ateitį. Tokios stiprios asmenybės vakarykščios dienos tarnyboje galiausiai būna kaltos dėl baisių katastrofų ten, kur šiaip būtų pasireiškusi tik praeinanti krizė. Ateitis kovoja su praeitimi. Scipionas kaunasi su Hanibalu, Aleksandras su Demosteniu ir Napoleonas su Metternichu. Ar vis dėlto, pagaliau, Napoleonas nelaimėjo? 1848 metais Metternichas turėjo palikti Europos kontinentą ir bėgti Anglijon.

Ar kovojama dėl rytojaus, ar praeities, tačiau visuomet yra aišku, kad bendruomenės kova su bendruomene,

Rašo plk. E. Moravec

kolektyvo su kolektyvu, tautos su tauta, valstybės su valstybe reikalauja vado, vadovaujančio asmens. Tas vadovaujantis asmuo tikrumoje visuomet buvo karo tikslų, idėjų, už kurias kovojama, įkūnijimas. Kiekvienas tikras vadas pirmiausia išmoksta tarnauti, o tik paskui įsakinėti.

VADO ĮSAKYMAS

Žmogus iš prigimties yra tvarinys, kuris nenoriai nusileidžia ir nenoriai aukojasi. Laisvės ir nuosavybės supratimas iš žmogaus, dėka jo proto, padarė plėšriausią žvėrį. Turėjo būti labai rimtos priežastys, kad žmogus laisvu noru pasidavė vadui ir pasiruošė aukštesniam tikslui aukoti savo gyvybę ir turtą. Daug įvykių turėjo prabėgti, kol žmogus subūrė karinį kolektyvą, paliko savo dienos darbus ir su ginklais ištraukė į karą.

Vadai, kurie kovoje blogai vadovaudavo, priešo ar savo nepatenkintų ir nusivylusių žmonių būdavo pašalinami. Vadai, kurie savo žmones vedė į laimėjimą ir to laimėjimo vaisius mokėjo išsaugoti ateičiai, sukūrė dinastijas, kurios garantavo tautos ir valstybės saugumą ir jėgą tol, kol tautoje laikėsi gyvos idėjos, su kuriomis buvo laimėta ir ant kurių buvo pastatyta valstybė ar imperija ir, pagaliau, kol dinastija ir vadovaujamieji sluoksniai išsaugojo savo senas karines dorybes.

Laimėtojai, karvedžiai, praktiškai drauge buvo ir įvairių karinių teorijų kūrėjai. Karo menas esmėje ir buvo karvedžio sugebėjimas savo žmonių visus gabumus išnaudoti, kad pakeltų jų karinius savumus. Čia daug reiškė karinių dorybių ugdymas. Be to, karo menui priklauso ir tai, kad karvedys savo žmonėms duoda geresnius, kaip priešo, ginklus ir savo žmones išmoko kiekvieną ginklą geriau valdyti. Yra tikslas savo tautai suteikti aukštesnį karinį auklėjimą ir geresnį apginklavimą bei apmokymą.

DVASIA VISADA LAIMI

Geresnis ginklavimas ir apmokymas be karinio auklėjimo yra bevertis. Dvasia visuomet pralenkdavo vikrumą ir medžiagą. Tik išimtinais atvejais ją pakeisdavo kieta drausmė, kurią galima pavadinti ketvirtuoju karinės kokybės komponentu. Ten, kur dvasia, ginklavimas ir apmokymas būdavo vienodo aukštumo, tik skirdavosi drausmės atžvilgiu, laimėdavo toji šalis, kurį kautynių lauke pasižymėdavo drausmingumu.

Jei karvedys turėdavo ir geresnius kareivius, negu priešas, tai laimėjimo savo kišenėje vis dėlto dar neturėdavo. Kad laimėtų kautynių lauke ir užtikrintų savo tautai taiką, jam reikėdavo pralenkti priešą taip pat ir politiniu bei ūkiniu atžvilgiu. Vien tik kariniu atžvilgiu būti stipresniu dar neužtenka. Laimėjimas kautynių lauke gali būti pradžia pralaimėjimo politinėje ar ūkinėje srityje, jei karvedys, greta savo karinių jėgų, gerai neįvertina politinių ir ūkinių jėgų, kurios gali turėti įtakos tiek jam, tiek priešui.

DINAMIKA IR ŠVIETIMAS

Kiekvienas didelis karvedys, remdamasis savo praktika, tam tikrame laikotarpyje ir tam tikrose aplinkybėse sukūrė savo karo teorijos mokyklą. Kiekvienos tokios teorijos silpnybė yra ir visada bus ta, kad karo aplinkybės ir kautynių sąlygos niekados nepasikartoja. Todėl karvedys turi nuolatos ir iš naujo kurti, jis negali kopijuoti, kadangi karo įtampa įvairiais laikais ir tarp įvairių tautų lydima dar ir kitų reiškinių. Keičiasi ne tik laikai, ūkinės sąlygos, ideologija ir technika, bet keičiasi taip pat ir žmonės.

Nors truputį ir keista atrodo, tačiau yra sena tiesa, kad švietimui kylant ir augant turtingumui, pradeda kristi karinė dvasia. Švietimas be naujų idėjų turinio daro žmogų pesimistu, o turtingumas be naujų pareigų paverčia žmogų bailiu. Švietimas ir turtingumas turi eiti ranka rankon su tokia pasaulėžiūra ir pareigingumo jausmu, kad nebūtų bijoma mirties. Kas mirties nebijo — tas yra narsus. Aplamai, patogios gyvenimo sąlygos yra tautai ir valstybei pavojingos, kai jos pradeda naikinti piliečių narsumą ir drąsumą. Tik todėl vienos kartos būvyje japonai pavijo Europą ir kitų dviejų kartų būvyje sukūrė didelę azijinę imperiją, nes visa europinė civilizacija ir kultūra nepajėgė sukrėsti tūkstantmetės japonų karinės kultūros, kurią kūrė ir kuria aukšta užgrūdinto narsumo ir visiško mirties niekinimo mokykla.

Tačiau karas nėra vien tik įvairių kultūrų dezinfekcija ir natūralus tautų atrankos įrankis. Karai pramuša kelius į didžiuosius taikos periodus, padėdami sukurti galingus, ūkiškai autarkiškus ir strategiškai apsaugotus valstybinius vienetus, kaip, sakysime, Romos imperija, Kinų imperija ir Šventoji Vokiečių Tautos Romos imperija.

Karo tikslas nėra sunaikinimas, bet pastovios taikos atstatymas. Tautos, kurios karą supranta šita prasme, pajėgia sukurti nesugriaunamas, šimtmečius išsilaikančias, imperijas ir aukštas bei vertingas kultūras.

Tačiau mes žinome dar taip pat ir antros rūšies karus, vedamus ne dėl socialinių operacijų ir ne dėl būsimų kartų taikos ir labo. Tai plėšimo ir naikinimo karai, virtę nuolatiniu kai kurių tautų amatu, kurios tuo būdu nesukūrė jokios kultūros ir jokios imperijos. Tautos, kurios karą pavertė tautiniu, ūkiniu amatu be jokio idėjinio turinio, visos žuvo, arba buvo nugalėtųjų kultūros pavergtos, kaip, pavyzdžiui, atsitiko mongolams ir jų sąjungininkams totoriams ir pagaliau romėnams, kai jie, vietoje atstatymo, karuose pradėjo matyti būdą pataisyti savo valstybės pairusius finansus.

VALSTYBĖS VYRAS IR KARVEDYS

Todėl kiekvienas gali aiškiai skirti, jog yra dvi karų rūšys, natūralūs ir nemoraliniai, plėšrūs karai, tikslingi ir beprasmiai. Tik tokie karai gali būti tautų išganymu, kurie remiasi dideliu socialiniu pagrindu, kurių tikslas jėga pašalinti neteisybę, tai revoliuciniai karai išnaudojamųjų prieš išnaudotojus.

Peilis piktadario rankoje yra naikinimo įrankis. Gydytojo rankoje jis tarnauja paciento išgelbėjimui. Tarp šių dviejų yra gili bedugnė: piktadaris nori žudyti, chirurgas gydyti. Didelis tarpas skiria didžiuosius karvedžius, kurie kartu buvo ir valstybės vyrai, nuo didžiųjų karvedžių, kurie kautynių laukuose laimėdavo tik karus, kaip Hanibalas ir Karolis XII.

Karas yra socialinis reiškinys. Vadas, kuris kartu yra ir karvedys, paprastai įkūnija socialines jėgas, kurios, remiantis masių išsilaikymo noru, jas išjudina ir į rankas joms įspraudžia ginklą. Toks karas yra drąsus šuolis per bedugnę į kitą tvirtą krantą, jei šiame krante žemė pradeda virsti klampia pelke, kurioje mes pamažu, bet nesulaikomai skęstame ir žūtume, jei nieko nedarytume, o tik žiūrėtume ir pasitenkintume dejavimu.

Antrasis, tvirtas krantas, kurį norime šuoliu per bedugnę pasiekti, yra ne kas kita, kaip tai, ką Betliejaus Pasiuntinys angelas skelbia: „Ramybė geros valios žmonėms žemėje!" — tai toji taika, kuri truks ilgus laikus, kai sužeistas širdis išgydys teisingumas ir alkanas sielas pripildys tikėjimas. **(Signal)** **Vertė P.**

KARO MOKYKLA BOLŠEVIZMO METAIS

Rugsėjo pradžioje korpui buvo nustatyta stovėjimo vieta. Formuojamos dvi šaulių divizijos turėjo persikelti į Vilnių ir jo apylinkes, toliau nuo Vokietijos sienos. Persikėlimas turėjo būti atliktas rugsėjo 10—15 dienomis.

Karo Mokykloje tuo laiku viešpatavo ramumas. Mokykla tikėjosi, kad ji į Vilnių nebus keliama. Vilniuje mokyklai nebuvo tinkamų patalpų. Tik iš bolševikų 11 armijos štabo Kaune mokyklos viršininkas gavo rusų karo mokyklos etatus ir žodžiu įsakymą viską mokykloje pertvarkyti pagal rusų etatus ir įsakymo nuorašą rytojaus dieną pristatyti 11 armijos vadui.

Truputį apie raudonosios armijos karo mokyklos etatus. Karo mokykla — grynai pėstininkų; kitų ginklų rūšių karininkų mokykla neruošia. Mokykloje trys kursantų (bolševikų — kariūnų) batalionai. Batalione keturios kuopos, viena jų, ketvirtoji, kulkosvaidininkų kuopa. Pagelbiniai daliniai: viena apsaugos kuopa, komplektuojama iš kareivių, turi tris būrius: artilerijos, ryšių ir raitųjų žvalgų. Toliau viena ūkio kuopa, poligono komanda, transporto būrys, šarvuočių dalinys ir muzikantų komanda. Etatuose numatyta 1200 kursantų, karininkų apie 200, politinių (komisarų ir politrukų) apie 60. Laisvai samdomųjų tarnautojų 280, kareivių apie 160. Vadovybė: priekyje mokyklos viršininkas su pavaduotojais politinėje srityje (komisaras),

(Atkelta iš 3 psl.)

rikiuotės srityje (karininkas), ūkio srityje (karininkas).

Mokykloje šie skyriai: pirmoje vietoje politinis propagandos skyrius, rikiuotės skyrius, mokymo skyrius, ūkio skyrius, finansų skyrius, butų skyrius. Perskaičius rusų karo mokyklos etatus, gavosi malonus įspūdis tuo požiūriu, kad darbo jėgų yra pakankamai, etatai labai dideli, darbo paskirstymas griežtas. Todėl niekam nekilo jokios abejonės, kad bus galima labai gražiai susitvarkyti ir niekam neteks sunkiai dirbti. Bus darbas, tvarka ir poilsis. Tikrenybėje, kada visa tai buvo įvykdyta, pasirodė visai atvirkščiai. Nebuvo jokios tvarkos, nebuvo poilsio; vien tik darbas ir darbas visiškai beprasmis. Visos netvarkos ir beprasmio darbo priežastys, svarbiausia, nesugebėjimas vadovauti darbui ir bolševikų partijos kišimasis į visus reikalus ir užkimšimas visų pareigūnų bereikalingais darbais per politinį propagandos skyrių.

Karo Mokyklos viršininkas gen. št. plk. Kiršinas drauge su mokyklos politiniu vadovu Povilavičiumi atliko visų pareigūnų paskirstymą pagal naujus rusų etatus. Dirbo apie 2—3 val. laiko. Kadangi Karo Mokykla tiek karininkų neturėjo, kiek reikėjo pagal rusų etatus, tai labai daug vietų liko laisvų. Daug karininkų, paskutiniu laiku paskirtų į Karo Mokyklą, dar nebuvo atvykę ir buvo nežinoma, ar jie atvyks, tačiau ir jie gavo paskyrimus. Akivaizdoje, mokykloje buvo apie 50 karininkų.

Surašytas įsakymas pagal rusų etatus buvo greitai atspausdintas lietuvių kalba. Mokyklos viršininkas įsakė tuojaus išversti šį įsakymą į rusų kalbą, kad rytojaus dieną būtų galima persiųsti 11 rusų armijos vadui. Kitiems karininkams, mokantiems rusų kalbą, buvo įsakyta išversti į lietuvių kalbą rusų etatus. Daugelis karininkų nemokėjo rusų kalbos ir todėl reikėjo išversti į lietuvių kalbą, kad galėtų vadovautis. Veik ištisą naktį dirbo karininkai, kad galėtų suskubti išversti įsakymą į rusų kalbą ir etatus į lietuvių kalbą. Terminų nežinojimas labai sunkino darbą. Įsakytu laiku įsakymo mokyklai vertimas buvo pasiųstas į 11 armijos štabą. Atsakymo jokio nebuvo gauta. Etatų tik dalis buvo išversta ir atspausdinta, atitinkami pareigūnai gavo juos į rankas, kad galėtų vadovautis; likusioji dalis liko neversta, nes pasirodė, kad tai yra „labai slaptas" dalykas ir niekam negalima duoti. Atliktą vertimo darbą teko sunaikinti ir dar buvo baimės, kad neprikibtų už „paslapties išdavimą". Nors įsakymas pereiti prie rusų etatų buvo paskelbtas, tačiau naujai paskirtų pareigų niekas nepriiminėjo. Tai įvyko dėl šių priežasčių. Pirmiausia, daugumą pareigūnų, kuriuos tik galėjo, paliko savo senose vietose. Antra, paskirti pareigūnai į naująsias etatines vietas dar nebuvo atvykę į mokyklą. Bet už vis svarbiausia priežastis — kėlimosi į Vilnių klausimas, kuris buvo sudėtingas ir neaiškus.

Pagal rusų bolševikų kariuomenės santvarką — karo mokyklos priklauso ne kurio nors armijos vado, bet apygardos viršininko. Lietuvos Karo Mokykla nuo to laiko, kada Lietuvos kariuomenė buvo prijungta prie raudonosios armijos, turėjo priklausyti apygardos viršininko, kurio štabas buvo Rygoje, bet ne 11 armijos vado. 11 armijos vadas, perėjus Lietuvos kariuomenei jo valdžion, savavališkai atidavinėjo įsakymus ir Karo Mokyklai.

Lietuvos kariuomenės pulkams buvo įsakyta persikelti į Vilniaus rajoną. Jiems buvo numatytos ir patalpos, žinoma, pačios blogiausios, kurios atliko nuo rusų. Karo Mokyklai taip pat įsakė 11 armijos vadas persikelti į Vilnių, tačiau patalpų nenumatė ir neišskyrė. Vilniuje atitinkamų patalpų Karo Mokyklai nebuvo. Mokyklos viršininkas važinėjo į Vilnių patalpų klausimu, tačiau nieko nesurado. Rusų 11 armijos štabas buvo numatęs Karo Mokyklai Vilniaus Universiteto rūmų patalpas, tačiau universitetas sugebėjo atsispirti ir patalpas pasiliko sau. Natūralu būtų buvę Karo Mokyklą palikti Kaune — A. Panemunėje, kur buvo pritaikytos patalpos ir užsiėmimų aikštės su įrengtomis šaudyklomis. Visi tikėjosi, kad Karo Mokykla liks A. Panemunėje, tačiau 11 armijos vadas, kuris norėjo panaudoti mokyklos patalpas savo dalims, tankų brigadai, paskubomis Karo Mokyklą išgrūdo į Vilnių. Rugsėjo 9 ar 10 d. į 11 armijos štabą buvo iššauktas mokyklos viršininkas. Jam buvo įsakyta iki rugsėjo 15 d. apleisti A. Panemunės kareivines ir su Karo Mokykla persikelti į Vilnių. Patalpos buvo nurodytos Raudonojo Kryžiaus Ligoninėje, Antakalnyje. Laiko buvo maža, o mantos labai daug. Žmonių buvo pakankamai, bet priemonių labai mažai. Visas sunkumas kaip perkelti daiktus iš mokyklos į geležinkelio stotį, o paskui Vilniuje iš stoties į nuolatinę stovėjimo vietą.

Mokyklos viršininkas, atidavęs atitinkamus įsakymus persikelti į Vilnių, tuojau išvažiavo į Vilnių drauge su keliais karininkais, norėdami surasti patalpas mokyklai, o taip pat ir karininkams. Rusai tuojaus prisistatė, kad jie užimsią patalpas, ir pradėjo surašinėti paliekamą turtą ir triobesius. Užimdami Karo Mokyklos patalpas pareiškė, kad užimsią ir karininkų gyvenamąsias patalpas mokyklos rajone, todėl patalpų karininkams Vilniuje klausimas taip pat pasidarė aktualus. Į Vilnių Karo Mokykla turėjo persikelti 4 ešelonais su visa manta, žmonėmis, karininkais ir jų šeimomis. Traukiniams buvo numatytas laikas pasikrauti ir Vilniuje išsikrauti, tačiau iš tikrųjų gavosi žymus vėlavimasis. Jautėsi, kad viską jau tvarko svetimoji ranka.

(B. d.)

Ats. plk. ltn. K. Ališauskas

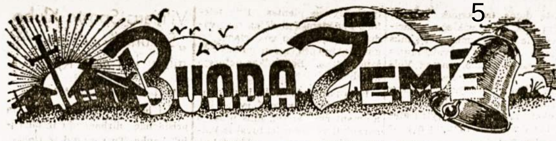

Vasaros kaitros įkaitintas oras, lyg tiršti debesys, dengė pilkus miškų plotus. Karštas smėlis, saulės spindulių atokaitoje, tarytum, degino viską, kas tik jo prisiliečia. Miške taip tvanku, net alsuoti negalima. Sekmadienis.

Tolumoje girdėtį bailus bažnyčių varpų gaudimas. Jų aiduose lyg žmogaus lūpomis kažin kas lygiai monotoniškai kartoja:

...Bunda žemė... Bun...da ...že...mė!..

Miške išsirengę vyrai, lyg atsisakę Dievo ir maldos, piūklais, kirviais, dalbomis nešini stato naująjį palapinių miestą — stovyklą.

Pažvelgi į šį judantį skruzdėlyną ir graudu širdy pasidaro. Juk tai geriausieji Lietuvos sūnūs, raudonųjų budelių pavergti.

Raumeningi vyrų pečiai trukčioja, lyg jėgos darban neįlieję, klaikios beviltiškos akys žiūri į miško tolius, kol žvilgsnis susikerta pušų tankumyne, kuriame aštriu kirviu kertamos pačios gražiausios miško puokštės. Kirvio dūžiuose vis lyg tolumoje dunda:

...Bunda žemė... Bun...da ...že...mė!..

Ir kažin kaip ilgai žiūrėtum į šį sekmadienį dirbantį skruzdėlyną, vis matytum tuos pilkus skausmo pervertus veidus, tas į tolį žiūrinčias akis... Sieloje nuolatos skaitytum tą laisvės ilgesį, tą nežinios nerimą ir tą nusibodusį beprasmišką darbą, kurio nei galo nei pabaigos...

— Petrai, neskubėk, velniai nematė, užsirūkom!

— Sėdam.

Du draugai suséda ant įkaitinto smėlio, užsirūko ir kamuoliais iš plaučių paleidžia dūmų juostą. Ji tokia juoda, kaip gedulo skraistė.

— Galas gyvenimo!

— Aaa... — sudejavo nieko neatsakęs draugas, tik dar stipriau į plaučius truktelėjo tabako dūmų ir čia pat kulverčiomis išpūtė laukan, o tie temdydami dangaus skliautą sklaidėsi į visas puses, lyg norėdami paslėpti veidus ir mintis.

Prie jų priėjo komjaunuolis.

— Nu, vyrai, ko rūkot, juk soclenktynės! Pats komisaras skiria premiją, o jūs tinginiaujat, a? Raudonojoj armijoj darbas tai palaiminimas.

— Man šiandien šventė, — iškošė pro dantis Viktoras.

— O... šventė, labas rytas, gerai pasakyta, šventė. Juk gerai žinote, kokios socialistinėje tėvynėje šventės, o „vichodnoj" rytoj.

— Velniop su savo „vichodnoj" ir kitomis savo šventėmis, — supykęs pridėjo Pranas.

— Kaip, kaip pasakyta? Aaa... žinome mes tokius! — šūktelėjo delnus trindamas ir lyg zuikis nustraksėjo palapinių link.

— Įskųs velnias!

— Teskundžia.

— Teisybė!

— Ar taip, ar taip vistiek gyvenimo nebėr.

Abu pakilo, pasiėmė kirvius ir nušlapsėjo miško gilumon.

Eidami valandėlę tylėjo.

— Velniui makaulę sutrinsiu ir tiek.

— Tik ašmenų sutepti gaila, — pridėjo kitas. Staiga kažin kas sušlamėjo ir prieš abu, abiejų nustebimui, lyg iš žemės išdygo būrio vadas. Abu sustojo.

— Tyliau, vyrai! — Visi sugulė.

— Šiandien peržengta „plačiosios" siena. Prasidėjo karas. Taigi, išmušė ir mūsų valanda.

Vadas dingo. Abu nustebę valandėlę stovėjo, bet kvėpterėję sveiko pušų oro, jau tvirtesniu žingsniu žengė toliau. Veiduose švystelėjo kažin kokia jaukesnė nuotaika, lūpose žaidė tylus, bet džiugus džiaugsmas.

Netrukus kirviai stipriais dūžiais kapojo pušies kamieną, kuris skambėjo, lyg didelis bažnyčios varpas, kviesdamas brolius kovon. Dūžių aiduose kartojosi ta pati gaida:

...Bunda žemė... Bun...da že...mė...

— oOo —

Darbo pertrauka. Skardus burliokiškas melodijas vedžiojąs, žydelio pučiamas trimitas šaukė pietų. Visi kažin kodėl linksmiau tvarkė įrankius, rūpestingai rankiojo vinis, visų širdys drebėjo kažin kokiu džiaugsmu, o akys degė nerimu. Šis liūdnas sekmadienis lyg iš naujo aušo, tik šį dvasinį miško gyventojų pakilimą erzinančiai trukdė trimito melodijos.

— Gana po perkūnais! — pasigirdo kažin kieno balsas.

— Kareiviai suėję prie virtuvės vienas į kitą žvilgčiojo ir tylėjo, nors visi, matyt, žinojo didžiąją naujieną. Visų veiduose galima buvo įskaityti nebesutelpančio džiaugsmo šėlimą, bet lūpų praverti niekas nedrįso. Staiga kažin koks nepaprastas trimito aidas.

— Kas čia? — Visų nustebimui šį mįslė greit buvo išspręsta. Mitingas.

— Mitingas! Mitingas! Skubėkit valgyt! — šaukė visuose kampuose.

Netrukus surikiuotos eilės nužygiavo su orkestru į poligono „šventovę" — raudonąjį klubą, kur po atviru dangumi, ant kiekvienos pušies kabojo visos plačiosios tėvynės „apaštalai", su „tėvu" priešakyje. Klubo stalas aptiestas raudonu skarmalu, o prie jo susirietęs pulko „dvasios" vadovas kažin ką rašė.

Pagaliau visi susėdo ir prasidėjo mitingas. Buvo viešai paskelbtas karas, uždegančiomis kalbomis buvo raginama ginti „lietuviškąją žemę", o kariai plojo be atvangos.

Komisarų ir kitų pakalikų akys spindėjo baime ir džiaugsmu, kad mitingas nusisekęs, bet plojama buvo todėl, kad įšlietų jausmus, nės artėja laisvės valanda, ir plojimais sujudintas oras pušų viršūnėse gauste jau gaudė:

...Bunda žemė... Bun...da že...mė....

Kelios audringos naktys nugarmėjo amžinybėn. Visais keliais, kaip viesulas, bėgo „nenugalimoji".

Miškelyje išbadėję, purvini, tvirtai spausdami rankose plieninius šautuvus, tūnojo keturi draugai. Tai Petras, Jonas, Vytautas ir Pranas. Jų plieniniuose veiduose spindėjo džiaugsmas, o nuo bado sukepusiose lūpose vyriškas šypsnys.

Jie, palikę „nenugalimosios rojų", čia dienomis ir naktimis tykojo, lyg miškų šmėklos, tų, kurie tiek daug skausmų bėgdami pridarė.

— Cinnn... Cinnn... — nuzvimbė iššautas šūvis.

— Kas čia?

— Velniai, gal pastebėjo?

— Žiūrėk, vieškeliu koks būrys.

— Acha, matau. Žiūrėk, varosi kažin kokią moterį.

— Teisybė.

— Matyt, šnipė — užrodys mus!

— Nebijok!

— Galas visiems.

— Vytautai, prislink arčiau, stipresnis bus ugnies smūgis.

— Petrai, o tu glauskis prie Prano ir.., po komandos ugnis!

— Gerai, bet...

— Jokių bet, dabar mes ar jie!

Pamažu padrikusi procesija artinosi vieškeliu, kuris suko į miškelį. Jos viduryje ėjo jauna moteris, kuri, jau iš tolo girdėjosi, verkė. Iš viso apie 10 vyrų. Visi apiplyšę, barzdomis apaugę, nuolatos tarp savęs murmėjo ir bailiai žvalgėsi į šalis.

— Paleiskit, — staiga sušuko moteris.

— Cha- cha- cha, — nusikvatojo burliokai.

— Paleiskit, aš gi nieko nežinau!

— Nežinai! Tai mes žinome. Rasime!

— Bet aš gi?..

— Pirmyn! — kažin kuris jų suriko ir užsimojo buože.

— Liaukis! — sulaikė kitas, — matai kokia jauna lietuviškoji kregždelė...

Miškelyje esančių neberimo širdys. Jie dar labiau spaudė ginklus ir neramūs žvilgčiojo į Joną, iš kurio lūpų turėjo pasigirsti komanda „ugnis". Staiga vienas šūktelėjo ir visi sustojo.

Miškelyje esantieji dar labiau įbedė į juos žvilgsnį.

— Pamatė, — sušvokštė pro dantis Jonas.

— Toliau, vyrai!

— Žiūrėk, skleidžiasi, puls, — nebeiškentęs pusbalsiu riktelėjo Vytautas.

— Ugnis! — šūktelėjo Jonas, ir kaip iš rago pasipylė salvės, moteris kažin kur atsidūrė griovyje, o kiti atsišaudydami leidosi atgal.

Dar keli šūviai, dar keli lavonai, ir Jonas visa gerkle sušuko:

— Pirmyn! Valio!

— Valio! — nuaidėjo pamiškė.

— Valio! — Bunda žemė!

Likusieji rusai metė ginklus ir galvotrūkčiais pasileido kiek jėgų tebeturėjo atgal. Keturi juos vytis. Staiga suzvimbė ir vienas sukniubo.

— oOo —

Saulėtas rytas pažadino Vytautą. Jis nedrąsiai apsidairė ir bandė rankomis pasiremdamas keltis, bet nudiegė kaulus ir vėl sukrito patalan.

— Kur aš?.. — sušnabždėjo jis, bet jam niekas neatsakė.

Staiga prie lovos prišoko jauna mergina.

— Ko jums? Vandens?

— Aaa... o kur aš?

Naujoji nepažįstamoji nupasakojo visa tai, kas buvo atsitikę. Vytautui pasidarė aišku, kad jis sužeistas, tos merginos ir draugų pastangomis paguldytas čia.

— O kur jie?

— Išėjo su partizanais.

— O aš...

— Tamsta gi negali, esi sužeistas.

— Aš?

— Taip.

— O kuo vardu esi?

— Marytė.

Vytautas užsimerkė. Jo vaidentuve perbėgo vaizdas. Šilta šienapiūtė, jis pasiraitojęs rankoves čaižo žalią Lietuvos laukų kilimą, o šalia jo Marytė. Toji Marytė, kurią jis myli ir sava laiko.

— O ar jie grįš?

— Nežinau.

— Tik sakė, kai pasveiksit — pasakyti...

— Ką?

— Kad... susitiksit Vilniuje.

Vytautas valandėlei užsimąstė ir vėl paklausė.

— O kas man yra?

— Tamstai peršauta koja. Vakar mes aptvarstėm ir, rodos, viskas bus gerai. Tamsta jauskis čia saugiai, nes, matote, čia nuošali pirtelė, kuri niekam nesimeta į akis. Aš tamstą slaugysiu, nes juk mane išgelbėjot iš mirties.

— Taip... taip... beprasmiškai kartojo Vytautas.

Marytė pažvelgė į jo veidą, o jos širdyje kažkas švelniai pakuteno.

— Taip... taip, — vis tebekartojo Vytautas. — Bunda Lietuvos žemė.

Rutkauskas

Sovietinio „žmoniškumo" paminklas visiems laikams (1941. VI. 14—18).

— Lipk į sunkvežimį, arba...

ALGIRDAS SKINKYS

Šešupės partizanas

Stingsta vakaro prieblandoj pirštai,
Skamba chorai dangaus angelų.
Didvyriu jis gyveno, o miršta,
O miršta laukų drugeliu...

Vėl matau įsikūnys tas skausmas,
O kada šičia rytmečiai kais?
Ko prie vieškelio rymom, ko laukiam,
Kas išves mus laimingais takais?

Prie lavono sunku neraudoti,
Sunku pirštais blakstienas užspaust,
Kai saulėlydžių žaidžiančiam plote
Jojo kruviną veidą matau.

Jis toks šventas; o lūpos išbalę,
Kaip laukų mėnesiena tyli... —
O Šešupė per tėviškę žalią
Plauks nuplauks, su šešėliais išklys.

ONUTĖ BALZARAITĖ

Išvežtajam kariui

Šiandieną štai sukako baisūs metai,
Vėl pabaigtos dienos lapas nukrito.
Karių išvežtųjų — juk nieks dar nematė,
Nors grįžtant laukė jų kas vakarą, kas rytą...

Svajodama sesutė prie lango atsiduso...
Kažin... Kur brolelis? Gal Sibire kur rymo...
Tik vienas Dievas žino, kur išvežė jį rusai.
Ji liūdi, — laukia brolio, pargrįžtančio arimais.

Ir kai saulutė leidžias, mėnulis kada teka,
Matai klūpančią močią, su slenkančiu rožančium.
Maldoj ji mato sūnų, ji siekia jį, jam sako:
„Sugrįžk, sugrįžk, sūneli. Palengvink mano kančią..."

Štai laukia prie vartelių kareivio mylimoji,
Pablyškęs jos veidelis, gelsvas kasas paleidus.
Ji šaukia jojo vardą, ji skarele jam moja:
„Sugrįžk, juk tu man viskas. — Bet grįžta tuščios laidos.

Kary! Tavęs dar laukia žirgelis pabalnotas,
Ir gėlės palei kryžių, laukai tėvo užsėti.
Ir bėgantis upelis, pakluonėmis vingiuotas,
Gimtasis sodžius, tavo taip numylėtas.

IŠ KARIŲ ANKETŲ

Kursantas Aleksandras Gulevičius rašo: Iš raudonosios armijos atsipalaidavau prieš kautynes prie Molodečno. Birželio 25 d. apie 18—19 val. pasirodė vokiečių tankai ir kitos dalys. Tai pastebėjęs, vienas rusų seržantas grasindamas privertė mus kursantus sėsti į autobusą, kuris vežė maistą.

Bevažiuojant mums į Molodečną, prie geležinkelio pervažos mus pavijo vokiečiai ir pradėjo apšaudyti. Pasinaudodami proga mes penki lietuviai iššokome iš autobuso ir užbėgome už vieno namo, apie dešimt metrų nuo plento. Už jo pasislėpę laukėme vakaro, nes buvome nusprendę trauktis į Lietuvą.

Apie 20 val. mus už namo pastebėjo vokiečių kariai ir pasiėmė drauge pas save į mašinas. Nuvažiavome su jais apie 30 km už Molodečno Minsko link. Paskui pastebėjęs mus vienas vokiečių karininkas paleido ir liepė grįžti į Lietuvą. Apsidžiaugę patraukėme namų link.

Jau prie Molodečno nebematėme savo vadų ne tik lietuvių, bet ir rusų. Lietuviai buvo pabėgę į Lietuvą, o rusai, savo vietose palikę buv. pirmojo bataliono kursantus, nudūmė Minsko link.

Grįždami pakeliui radome žuvusių lietuvių prie Krapivnos km., Salų val., Ašmenos aps. Juos mums nurodė to kaimo gyventojas Vytautas Drozd'as. Žuvusieji buvo kursantai Tomas Semaška ir Antanas Ratkevičius, abu Vilniaus pėstininkų mokyklos 7 kuopos 1 būrio. Smurgainių miestelyje civiliai mums papasakojo, kad jie matę kaip rusų politrukai sušaudė vieną lietuvį karininką ir kareivį. Jų dokumentus rusai pasiėmę, o nužudytuosius užkasę vietos gyventojai. Jų pavardžių žmonėms netekę sužinoti. Iš ūkininkų baltgudžių sužinojome, kad Vilniuje organizuojasi lietuvių batalionas, todėl ir patraukėme į Vilnių. Bet čia susitikome lietuvius karininkus, kurie nurodė grįžti į besirenkančią karo mokyklą. Į ją ir atvykome birželio 29 d.

Eil. Bronius Gilius, buv. 617 haubicų artilerijos pulko, rašo: Birželio 22 d. mums buvo įsakyta išvykti į mišką medžiagos parvežti kažkokiai statomai valgyklai. Jau bevažiuodami į mišką pamatėme oro kautynes tarp vokiečių ir rusų lėktuvų. Grįžus iš miško gavome įsakymą pasirengti žygiui.

Birželio 23 d. pasitraukę netoli Valkininkų sustojome pietums. Lietuviai kariai, išsisklaidę po mišką, tarėsi bėgti nuo rusų. Pavakariais, ltn. S. vadovaujami, pabėgome apie 30 lietuvių ir kitą dieną grįžome atgal į Varėnos poligoną. Čia nubalnojome arklius ir išsidėstėme ant upės kranto prieš rusus.

Iš išvežtųjų į Rusiją žinau šiuos buv. 26 kavalerijos pulko karius: j. psk. Kikutį, j. psk. Latvį, eil. Biekšą, eil. Tamašauską ir eil. Stasį Vyrukaitį.

Eil. Valerijonas Janulis, buv. 617. HAP, rašo: Birželio 22 d. išvažiavome iš stovyklos ir tame pat miške pradėjome kasti apkasus pabūklams ir sekyklai. Sekykla buvo netoli Varėnos I, apie 300 metrų nuo plento, kur mus vokiečiai pavakariais apšaudė. Neturėdami nei sviedinių, nei šovinių, artilerininkai iš sekyklos pasitraukė.

Kitą dieną traukėmės Valkininkų link. Nors vokiečių aviacija visą laiką sekė mus, bet į mus nešaudė. Tik apie 18 val., mums išvažiavus iš miško, netoli Valkininkų, smarkiai mus apšaudė. Tada grįžome į mišką. Palikus pabūklus, rusų karininkai ir politrukai pradėjo mus varyti į ataką, bet daugumas lietuvių nėjo ir pasislėpė miške.

Grįžus iš atakos, lietuvių vadų jau nebebuvo. Beveik visi jie pabėgo. Grįžę rusų vadai liepė viską mesti ir joti paskui juos. Tuomet jau buvo prietema ir mes trys lietuviai kareiviai pabėgome atgal į poligoną. Be to, ltn. S. suorganizavo lietuvių būrį ir „nujojo" su jais arklių girdyti. Visą tą būrį išgelbėjo iš bolševikų replių ir parvedė atgal į poligoną.

Eil. Petras Jonaitis, buv. 616 lengv. artilerijos pulko, rašo: 1941 m. birželio 22 d. apie 13—14 val, mūsų pulkas išvyko Alytaus link. Pulkui vadovavo rusas mjr. Steponenko.

Ryšių viršininkas man ir eil. P. L. įsakė nutiesti telefono ryšį į sekyklą, iš kurios buvo gerai matytis Alytaus plentas. Prie telefono budėdamas girdėjau rusų vadus kalbantis, kad vokiečiams žygiuojant plentu, mūsų pulkas apšaudys juos. Bet pulkas neturėjo sviedinių.

Rytą pasigirdo šūviai ir mes gavome įsakymą nuimti ryšį. Benuimant ryšį, aplink mus pradėjo skraidyti vokiečių lėktuvai ir kulkosvaidžiais apšaudė mūsų dalinį. Nuvykę į vadovietę jau neberadome nė vieno gyvo žmogaus. Tuomet su eil. L. pasilikome ir beklaidžiodami po miškus suradome dar daugiau savo pulko žmonių.

Vėliau prie mūsų prisistatė vienas politrukas ir rusų leitenantas. Visą dieną bastėmės po miškus, bet dabar pabėgti negalėjome, nes visą laiką buvome politruko ir komjaunuolių akyse.

Vakare susidarė gera proga pabėgti. Netoli mūs susišaudžius rusams su vokiečiais, sprukome nuo rusų šalin ir atsidūrėme pas vokiečius Valkininkų geležinkelio stotyje.

Parengė St. Širvys

Vilniaus Sporto Klubo „Šarūno" sveikinimas mūsų kariams Rytuose

Mielas Lietuvos Kary!

Kai bolševikai teriojo kraštą prisidengę „dirbančiųjų ir laisvųjų" kauke, Tu supratai ir žinojai, kad tai buvo priedanga naikinti lietuvių tautą ir valstybę. Ir padarė jie mus beteisiais-belaisviais. Bolševikai nesidrovėjo naikinti tos nedidelės, bet taurios tautos dvasinius ir materialinius turtus ir naikino. Tu, Kary, matei tą visa, bet nekilai, laukdamas momento.

Birželio mėn. 22 d. momentas!

Su pasiryžimu ir samprotaudamas stojai kovon už savo mielą tėvynę, už tėvus, brolius ir seseris, kuriems kovojai gražų ir laisvą rytojų.

Mes, šarūniečiai, su Tavim dirbom kartu partizanų kovose. Dabar Tu fronte — mes po Vilniaus kraštą susiskirstę. Nors darbai ne vienodi, bet tikslas tas pats.

Mes, šarūniečiai, savo Karį niekados nepamirštam, nuolatos minim, juo remiamės ir laukiam kada Vilnijoj, Aukštaitijoj, Žemaitijoj, Suvalkijoj galėsim jungtis lygiųjų atstatymo darban tos žemės, kur mums Aukščiausias paskyrė:

Kur bėga Šešupė
Kur Nemunas teka
Ten mūsų Tėvynė
Graži Lietuva.

Ten broliai artojai
Lietuviškai šneka
Ten skamba po kaimus
Birutės daina...

Jūsų kova sunki ir karžygiška. Priimkit iš šarūniečių pasveikinimą rimtą ir teisingą — tokį, kaip buvo mūsų Kęstutis. Tas pasveikinimas teprimena Tau, Kary, kad mes esam vieni ir tie patys kovotojai dėl Lietuvos.

V. S. K. „Šarūnas"

Kur palaidoti kai kurie mūsų kariai ir partizanai

Iš kai kurių Rytų Lietuvos vietų gauta pranešimų, kur yra palaidoti 1941 m. birželio mėn. kautynėse su bolševikais žuvę lietuviai kariai ir partizanai.

Iš pranešimų aiškėja, kad **Švenčionių kapinėse** palaidoti šie: 1) mjr. Aleksas Bartkus, 215. ŠP, žuvęs VI. 24. 2) Kpt. Valiuškis (?), 215. ŠP, žuvęs VI. 24. 3) Kpt. Adolfas Pilvelis, 215. ŠP. 4) Eil. Jaroslavas Žakevičius, žuvęs VI. 26. 5) Nežinomas karininkas, žuvęs VI. 24. 6) Nežinomas kareivis, žuvęs VI. 24.

Miežionėlių kaimo kapinėse (Švenčionėlių val.) palaidoti šie: 1) J. psk. Stasys Drupas, Švenčionėlių apsaugos rinktinės, žuvęs VII. 2. 2) J. psk. Kazys Matusevičius, Švenčionėlių apsaugos rinktinės, žuvęs VI. 26. 3) Eil. Kazimirskis, 619. GAP 5. bat., žuvęs VI. 26. 4) Partizanas Antanas Ulozas, žuvęs VI. 26. 5) Partizanas Eduardas Verikas, žuvęs VI. 27.

Labanoro kapinėse (Saldutiškio val.): 1) Partizanas Julius Gricius. 2) Partizanas Andrius Gasiulis. 3) Partizanas Jurgis Bimba.

Ginučių kapinėse (Saldutiškio val.): 1) Eil. Jonas Grigas. 2) Partizanas Albertas Matusevičius.

Pabradės kapinėse: 1) Ltn. gyd. Kazys Žinius, 215. ŠP. 2) J. psk. Jonas Kunčiūnas, žvalgomojo bataliono. 3) Eil. Eduardas Astrauskas, 259. ŠP. 4) Eil. Antanas Matiukas, žvalgomojo bat. 5). Eil. Eduardas Vaišnys, žvalgomojo bataliono. 6) Eil. Pranas Gražinskas, 616. AP. 7) Eil. Povilas Vnarauskas, 259. ŠP. 8) Du nežinomi kariai. 9) Partizanas Marcelis Jasiukaitis.

Prie Mažalotos kaimo (Pabradės val.): Vienas nežinomas karys.

Palūšės kapinėse (Ignalinos val.) partizanai: 1) Gubertas Bilkis ir 2) Eduardas Vaickus.

Joniškio kapinėse kariai: 1) Dominikas Grigaliūnas ir 2) Pranas Busius. 3) Septyni nežinomi kariai, žuvę VI. 24. Partizanai: 4) Alfonsas Žvikevičius, 5) Kostas Žuromskas ir Alfonsas Piliponis.

Kaltanėnų kapinėse: 1) Psk. Bronius Želnys, žuvęs VI. 25. 2) Eil. Lašinskas, žuvęs VI. 26. ties Kuklių km. 3) Nežinomas karys, žuvęs VI. 26. ties Kuklių km. 4) Partizanas — policininkas Stasys Matusevičius, žuvęs VIII. 2.

Linkmenų kapinėse (Kaltanėnų val.) partizanai: 1) Petras Bieliauskas, žuvęs VI. 25. Šilaikiškės — Antaprūdės miške. 2) Antanas Vaiciukonis, žuvęs VI. 29. ties Pažiezdrio km. (Saldutiškio val.). 3) Juozas Tarulis, žuvęs VI. 29. ties Pažiezdrio km., 4) Stasys Talkačauskas, žuvęs VI. 29. ties Pažiezdrio km. Linkmenų parapijos II kapinėse — Adomas Švogžlys, žuvęs VI. 29.

Rieškutėnų kapinėse (Kaltanėnų val.) partizanas Mykolas Dubonis, žuvęs VI. 26. prie Nepirių ežero.

Aičinų km. kapinėse (Švenčionių val.) partizanas Juozas Šalna, žuvęs VII. 12.

Mikalavo kapinėse (Daugeliškio val.) partizanai: 1) Mykolas Mačerinskas, žuvęs VI. 24. ir 2) Aleksas Aborevičius, žuvęs VI. 26.

Tverečiaus kapinėse partizanas Alfonsas Patapavičius.

Adutiškio kapinėse: 1) plk. ltn. Ottonas Milaševičius, žuvęs VI. 24. Partizanai: 2) Leonas Uogelė, žuvęs VI. 29 ir 3) Feliksas Bortevičius, žuvęs VI. 29.

Davalšių km. kapinėse (Adutiškio val.) eil. Stumbrys Alfonsas ar Antanas (?), 215. ŠP., žuvęs VI. 29.

Miežionių km. laukuose (Švenčionių val.) nežinomas karys.

Uosininkų II kaimo (Mickūnų val., Vilniaus aps.) vienas nežinomas karys, žuvęs VI. 23. Jo kapas aptvertas medine tvorele, pastatytas medinis kryžius ir kapas apsodintas gėlėmis.

N. Vilnios parapijos kapinėse karys Jonas Kuzma, žuvęs VI. 23. Kapas apsodintas gėlėmis ir pastatytas medinis kryžius.

Nemėžio kaime (Rudaminos val., Vilniaus aps.) vienas nežinomas karys, žuvęs VI. 24. Kapas aptvertas medine tvorele; pastatytas medinis kryžius.

Maišiogalos kapinėse karys Jonas Samulis, žuvęs VI. 24. Tose pat kapinėse yra palaidotas ir 1920. XI. 8. žuvęs kautynėse su lenkais Lietuvos kareivis Petras Stočkus.

Narbutovčiznos kaime (Salų val., Ašmenos val.) palaidotas vienas nežinomas karys.

Daukšiškių kaime (Salų val.) taip pat palaidotas vienas nežinomas karys.

Krapivno km. kapinėse (Salų val.) palaidoti: 1) Kursantas Tomas Siemaška, VPM, žuvęs VI. 24—25. Kilęs iš Baisogalos m., Kėdainių aps. Jo pasas yra Salų valsčiaus savivaldybėje. 2) Kursantas Antanas Ratkevičius, VPM, žuvęs VI. 24—25. Salų valsčiaus savivaldybėje yra jam adresuotas laiškas, iš kurio ir buvo nustatyta jo asmenybė.

***

Šios žinios gautos iš apskričių viršininkų, apskričių savivaldybių bei valsčių viršaičių.

Tačiau kai kurių žuvusiųjų nėra nurodyta vardų ir kokios dalies. Prašome karius bei atsargos karius, kurie pažino juos ir žinotų jų vardus bei dalis, atsiųsti „Kario" redakcijai papildomų žinių. Be to, neaišku kuo vardu 215 šaulių pulko eil. Stumbrys. Vienur užrašyta Antanas, kitur Alfonsas.

Taip pat neaišku koks kpt. Valiuškis yra palaidotas Švenčionių kapinėse. Mjr. Stasys Valiuškis, 215. ŠP., negalėtų būti, nors apie jo žuvimą ties Švenčionimis ir buvo gandų. Kpt. Baniulis rašo, kad jis mjr. Valiuškį matė 1941 m. liepos 11 d. ties Indrica. Mjr. Valiuškis skundėsi, kad jis šaukiamas į 179 šaulių divizijos štabą ir tą dieną turįs vykti. Gal čia yra įvykusi klaida pavardėje.

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Karas ir meilė

(Fragmentas) 26

Saulėtas karo sekmadienis Vilnių užklupo netikėtai. Visos lietuvių viltys jau buvo sunykusios. Pagaliau, jei kas karo dar ir tikėjosi, tai pirmųjų smūgių iš oro laukė kiekvieną ankstyvą rytą. Pastarajam ramiai išaušus, viltys būdavo sudedamos į sekančią dieną. Ir taip toliau.

Birželio dvidešimt antrąją, apie dešimtą valandą, nervingi miesto sirenų garsai perplėšė nykų, sovietinio teroro prislėgtą taikos meto sekmadienio gyvenimą. Visi pradėjo abejoti žydbernių plepalais apie tariamuosius oro pratimus. Žydų ir milicininkų nervingumas buvo aiškiai įtartinas.

Po kokio pusvalandžio pirmieji vokiečių bombonešiai perskrodė Vilniaus miesto padangę. Tolimesniuose priemiesčiuose pradėjo kristi pirmosios bombos. Duslūs sprogimai visus pagaliau įtikino, kad karas tikrai prasidėjo, kad jis jau čia pat.

Gaivališka slapto džiaugsmo banga sudrebino visų lietuvių širdis. Niekad, gal būt, istorijoje dar nebuvo tokio psichologinio momento, kad žinia apie prasidėjusį karą sukeltų tokį visų žmonių entuziazmą. Šį kartą net pati mirtis neatrodė tokia baisi, kaip kad pasilikimas ant visados sovietinio teroro naguose.

Nauja tamsiakryžių bombonešių banga pasklyja virš sujudusio miesto. Sovietų naikintuvai visiškai nepasirodo. Visi stebisi „Stalino sakalų" neveiklumu. Smingamai svaidomos vokiečių bombos krinta arčiau miesto centro, tiksliai kliudydamos karinius pastatus, sovietų dalių susitelkimus ir patį svarbiausį NKVD lizdą. Kažkur mieste kilusio gaisro dūmai plačiai driekiasi namų stogais, kyla į bombonešių varstomą padangę.

Gatvės ištuštėja. Užsklendžiamos keleriopais prietaisais sunkios senovinės namų durys. Uždarinėjami langai. Išgąstingai bėgioja po miestą, gaudo paskutines susisiekimo priemones tiktai žydai ir jų „proletariniai" bernai. Pasirodo pirmieji palaidai klaidžioją sovietų karių būreliai. Panika didėja. Bombardavimas kas valanda darosi vis baisesnis. Stambesnių kalibrų lėktuvinės bombos virpina žemę ir namų sienas.

Apie vyro likimą nieko nežinanti, majoro Karščio žmona su vaikais baugiai tūno savo keleto aukštų namo apatinio aukšto bute. Jokio tinkamo rūsio nei slėptuvės arti nebuvo. Irena prisimena vyro nurodymus, kad bombardavimo atveju nemėgintų kur nors su vaikais bėgti ar išgąstingai blaškytis, o tiktai ramiai saugotis tarp storų sienų belangių koridorių kertelėse savam bute. Tvirtomis langinėmis užsidarinėjusi langus ir tamsiame, saugiausiame kamputyje ant paklotų čiužinių suguldžiusi vaikus, ponia Irena, sėdėdama ant reikalingiausių daiktų ryšulio ir susigraudinusi stebėdama ramiai miegančius vaikus, tyliai meldėsi. Karo sukeltas džiaugsmas ir gaivališka baimė dėl vyro likimo grūmėsi išvargintoje Irenos širdyje. Tačiau aplinkui mieste krintančių bombų sprogimai Irenos taip nebaugino, kaip kad toji nežinia, kur šiuo metu yra jos mylimas vyras, ar jis dar gyvas, ką veikia...

Vakarop miesto bombardavimas vis dažnėjo ir stiprėjo. Pagaliau kelios dešimtys naujai pasirodžiusių lėktuvų galingais smūgiais kirto į karinius sovietų taikinius, į pirmąsias pakrikusiai besitraukiančias jų dalis. Klaikiai staugdami smingamieji lėktuvai kas minutė aplinkui svaidė didingą mirties krūvį.

Išgirdusi šiurpų smingančio bombonešio švilpesį, kuris poniai Irenai atrodė stačiai virš jos galvos, dėl vaikų likimo bugiai virpanti motina tik pasilenkdavo prie savo tyliai alsuojančių, kietai įmigusių vaikų, o jos lūpos karštai šnabždėjo maldos žodžius...

Visiškas atsidavimas likimo valiai ir lemtingam atsitiktinumui poniai Irenai buvo vienintelė paguoda, vienai pasilikusiai su vaikais šioje išganingo karo audroje.

Galingo, artimo sprogimo paliestos, sujudėjo namo sienos. Didžiajam kambaryje pasigirdo dūžtančių stiklų skambėjimas. Staiga nubudo abu didesnieji ponios Irenos vaikai ir pradėjo bailiai klausinėti, kur jie esą, kodėl byrą langų stiklai. Išgąsčiu nutirpusi motina kaip mokėdama ramino vaikus ir tuo pat momentu nubėgusi mėgino rinkti kambaryje ant vyro rašomojo stalo nukritusius lango stiklų gabalus. Nau-

MŪSŲ GYVENIMAS

VILNIAUS APYGARDOS ORKESTRAS EIŠIŠKĖSE

Birželio 14 d. Eišiškėse buvo ypatinga šventė. Ten lankėsi Vilniaus Srities Komisaras. Nors pats miestas nedidelis, bet vietinių lietuvių ir to miesto lietuviškos vadovybės rūpestinga iniciatyva miestas buvo gražiai pasipuošęs ir šventiškai nusiteikęs. Prie kiekvieno namo plevėsavo lietuvių ir vokiečių vėliavos. Miesto turgavietėje buvo pastatyta ir meniškai žalumynais ir vėliavomis išpuošta tribūna. Šiam aukštam svečiui pasitikti iš miesto ir apskrities apylinkių suplaukė daug visuomenės, kuri rinkosi prie sutikimo vartų. Prieš pat 12 val. išsirikiavo Vilniaus Apygardos Savisaugos Dalių orkestras, vokiečių karių garbės būrys, policija ir daug organizuotos visuomenės. 12 val. atvykus Srities Komisarui ir orkestrui griežiant sutikimo maršą, jį pasitiko vietos karo komendantas, apskrities viršininkas, policijos vadas ir kiti pareigūnai. Vietos lietuvaitės, apsirengusios tautiniais drabužiais, įteikė komisarui gėlių. Po pasisveikinimo, garbės būrys, policija ir orkestras nužygiavo prie tribūnos. Pasigirdus sutikimo maršo garsams, tribūnoje pasirodė komisaras, miesto ir apskrities viršininkas, policijos vadas ir kiti jį lydėjusieji pareigūnai.

Čia apskrities viršininkas Eišiškės visuomenės vardu pasveikino komisarą, pareiškęs padėką už suteikimą garbės savo atsilankymu į šį naujai sukurtą apskrities miestą. Po savo įžanginės kalbos paprašė komisarą tarti žodį į susirinkusiąją Eišiškės visuomenę. Po komisaro kalbos iškilmės buvo baigtos ovacijomis.

Vilniaus Apygardos Savisaugos Dalių orkestras, kapelmeisterio Obalevičiaus vadovaujamas, apie valandą susirinkusiajai visuomenei griežė įvairių muzikos dalykėlių. Tarp kitko buvo pagriežti Br. Jonušo, E. Gailevičiaus ir kitų kompozitorių maršai.

Orkestro pasirodymas visuomenei labai patiko ir vietinių gyventojų pasakojimu, Eišiškės tokios šventės dar nėturėjo ir tokio orkestro muzikos negirdėjo. Ši šventė paliko jiems gilaus įspūdžio.

V. T.

—o0o—

IŠ PLUNGIŠKIŲ KARIŲ GYVENIMO

Per žiemą sėkmingai veikusi scenos mėgėjų kuopelė, mokytojo Katiliaus vedama, surengė keliolika viešų kultūrinių vakarų su vaidinimais. Buvo vaidinta Katiliaus „Širdys audroj", 3-jų veiksmų drama, ir viršilos Šapalo 3-jų veiksmų komedija „Pampalio Petro lūšna". Abu veikalai plungiškių buvo sutikti labai šiltai, nes be nuolatinio Plungės miesto scenos būrelio rengiamų vaidinimų, kitokių kultūrinių pramogų neturėjo. Mokytojo Matulio iniciatyva gražiai keletą kartų pasirodė vyrų choras iš 50 asmenų, kuris įgijo simpatijos ne vien plungiškių tarpe, bet ir toliau, kur chorui teko pasirodyti. Dabar gana gyvai organizuojama visų šakų sporto sekcija, kuri artimiausiu laiku numato surengti draugiškas rungtynes su Telšių kariais — sportininkais. Abiejų miestų bendradarbiavimas, be jau esančių sporto klubų, karių pasirodymu bus žymiai suaktyvintas. Karių kultūriniams reikalams numatoma steigti ramovė artimiausiu laiku bus įgyvendinta.

Ad. Ilminonis

KAUNO APYGARDOJE

— Apygardos Savisaugos Dalinių grandiniai Antanas Martinkus ir Bronius Grušauskas sulaikė pabėgusius du rusų belaisvius ir perdavė policijai. Abiems kariams už ryžtingus veiksmus tarnybos vardu pareikšta padėka ir išmokėta piniginės dovanos po 15 RM.

— Parinkta po keliolika vyrų iš Savisaugos Dalinių ir pasiųsta į sanitarinius kursus, kur jie teoretiškai ir praktiškai bus apmokyti sanitarų pareigų.

J. P. Palukaitis

IŠGELBĖJO TRIJŲ DRAUGŲ GYVYBĘ

Vienoje apylinkėje keli mūsų kariai su vietos policininkais dalyvavo bolševikų desantininkų gaudyme. Jie buvo aptikti viename miške, ginkluoti automatiniais pistoletais ir rankinėmis granatomis.

Per susišaudymą sužeistąjį policininką tvarstė vienas mūsų kareivis ir vienas policininkas, prie kurių slinko vienas desantininkas su granata rankoje. Tai pastebėjęs eil. Stankevičius desantininką nukovė ir išgelbėjo trijų draugų gyvybę. Žuvo ir daugiau desantininkų.

Desantininkų gaudyme dalyvavusiems kariams, ypač eil. Stankevičiui, už parodytą drąsą ir sumanumą LSD Vilniaus Apygardos vadas tarnybos vardu pareiškė padėką.

bt.

NAUJAS KARIŲ SPORTO INSTRUKTORIUS

LSD Vilniaus Apygardos sporto instruktoriumi nuo birželio 1 d. paskirtas ltn. Mikužis.

KVIEČIA AUKOTI KNYGŲ

Kadangi iš Rytuose esančių batalionų gaunama nusiskundimų, kad gaunamų knygų kiekis dar nepakankamas, tai įsakymu Savisaugos Dalims raginami kariai prisidėti prie knygų aukojimo vajaus. Kviečiama surinktas knygas, žurnalus ir žaidimus siųsti Ryšių Karininko Štabui Kaune, iš kur visa tai bus pasiųsta į Rytus.

B. S.

Paieškomi dingę kariai

Eil. Juozas Laukys, Petro sūnus, tarnavęs 1 pėst. pulko 1 kuopoje, buvęs Pabradės poligone. Kas žinotų apie jį, prašoma pranešti jo motinai Teresei Laukienei, Škėliškių km., Molėtai, Utenos aps.

Povilas Bloškys iš Šiaulių, Žaliukių priemiesčio, tarnavęs Vilniuje 184 šaulių divizijos 7 atskirame artilerijos divizione, vėliau Varėnos poligone. Žinančiųjų jo likimą prašoma pranešti Stasei Bloškienei, Šiauliai, Venclauskio gt. Nr. 125.

Eil. Antanas Rožnys, tarnavęs 8 pėst. pulke, vėliau Lentvaryje telefonistu. Kas žinotų jo likimą, prašoma pranešti Stasei Rožnytei, Meškėnų dv., Papilė, Šiaulių aps.

J. psk. Napoleonas Savickas, tarnavęs priešlėktuviniame arba kitokiame dalinyje (?) kulkosvaidininku, buvęs Pabradės poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašoma pranešti Onai Savickienei, Zapyškis, Kauno aps.

Eil. Stepas Monkevičius, tarnavęs VPM (karo mokyklos) artilerijos grupėje Antakalnyje, vėliau Švenčionėlių stovykloje. Žinančiųjų apie jį prašoma pranešti Domui Monkevičiui, Kupiškis.

Eil. Zenonas Venckus, tarnavęs 4 artilerijos pulko 2 baterijos kulkosvaidžių skyriuje Šiauliuose, bolševikų laikais — Kupiškyje, Vilniuje, Varėnos I poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašau pranešti Pranui Venckui, Dauginčių km., Šakyna, Šiaulių aps. Pranešusiam atlyginsiu.

Eil. Olegas Gižickas, tarnavęs aviacijoje, vėliau Kauno komendantūros ūkio dalyje. Kas žinotų ką nors apie jį, prašau pranešti Gižickui, Kaišiadorys, kpt. Gudyno gt. Nr. 21. Už tikras žinias bus atlyginta.

Feliksas Lukšta, Jono sūnus, tarnavęs 215 šaulių pulke, Pabradės poligone. Kas žinotų ką nors apie jį, prašoma pranešti Izabelei Tamošauskienei — Lukštienei, Stumbriškių km., Pušalotas, Panevėžio aps.

Andriejus Albužis, Niklovo sūnus, tarnavęs 7 pėst. pulke, vėliau Varėnos poligone. Žinančiųjų apie jį prašoma pranešti Marei Šukaitienei — Albužytei, Kretinga, Laisvės gt. Nr. 9.

Kariai, kas žinote ką nors apie likimą eil. Vinco Urbelio, iš Paberžės vk., Surviliškio v., Kėdainių aps., tarnavusio 2 art. p. Kėdainiuose, vėliau artil. daliniuose Pabradėje, Trakuose, Valkininkuose, prieš karą buvo 262 ŠP baterijoj. VI. 22 d. vakare su draugais norėjo patekti pas vokiečius, bet per apšaudymą nežinia kur dingo. Žinančiųjų prašau pranešti broliui mkt. J. Urbeliui, Truskavos pšt. Kėdainių aps.

Redakcijos atsakymai

J. B. „Kas po velėna, tas išlaisvintas" netiks.

Pr. U. „Nuskinti birželio žiedai" silpnokas. Nedėsime.

L. Dr. „Važiuojam į Rytus" nedėsime. Išbraukus vietovardžius, nieko įdomaus nebelieka. Tačiau iš Jūs laukiame raštų, kurie ir be vietovardžių būtų įdomūs. Vietovardžius žymėkite tik raidėmis.

J. Stankūnui, Adolfui Lamanackui, Simui Savickui, Juozui Kačinauskui, Pranei Anzalienei, Kotrynai Vitkauskienei, A. Tantkui ir B. Petrūnui. Skelbimai — dingusiųjų paieškojimai yra apmokami po 1 RM už kiekvieną kartą iki 25 žodžių dydžio. Už ilgesnius papildomai primokama po 5 Pf. už kiekvieną žodį bei jo dalį. Iš Tamstų skelbimų tekstus gavome, bet iki šiol atlyginimo nesulaukėme, todėl įdėti negalėjome. Skolon skelbimų nededame. Be to, siunčiant pinigus perlaida, atkarpoje reikia būtinai pažymėti už ką pinigai siunčiami: už skelbimą arba prenumeratą. Gavus pinigus be tokio pažymėjimo, kartais administracijai susidaro neaiškumų ir pasitaiko klaidų: už siunčiamus pinigus apmokėti skelbimą išrašomas laikraštis.

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Birželio 14 d. viso krašto bažnyčiose buvo laikomos pamaldos už 1941 m. birželio 14—15 d. bolševikų išvežtuosius mūsų tautiečius. Birželio 17 d. 19 val. išvežtųjų paminėjimas buvo suruoštas Aušros Vartuose. Taip pat paminėjo mūsų spauda, per radiją ir kt.

— Šiuo metu Vilniaus aps. agronomo įstaigoje duodami leidimai, pagal kuriuos ūkininkai galės pirkti preparatus nuo daržų kenkėjų.

— Šiais metais Vilniaus aps. numatyta tabaku apsodinti 150 ha plotas. Iki šiol jau apsodinta per 25 ha, t. y., apie 1.000.000 tabako daigų.

— Žemės Ūkio Rūmai ūkininkams, perkantiems auginti iš kontroliuojamų bulių kilusius veršelius, duoda pašalpas.

— Birželio mėn. renkamos vaistažolės. Jas surinktas ir tinkamai išdžiovintas superka „Sodybos" supirkimo punktai.

— Birželio 7 d. Švenčionyse lankėsi Vilniaus srities komisaras Wulff. Kitą sekmadienį, t. y., birželio 14 d., komisaras lankėsi Eišiškėse. Visur jis buvo iškilmingai sutiktas.

— 1924 m. gimusieji vyrai — abiturientai per ateinantį verbavimą galės stoti į Reicho darbo tarnybą.

— Savitarpinės Pagalbos Vyr. Komitetas organizuoja loteriją savo šalpos darbams vykdyti. Iš viso bus 25.000 laimėjimų. Didžiausias laimėjimas — 1000 RM.

— Birželio 14 d. visa Lietuva iškilmingai minėjo Jėzaus Širdies šventę.

— Birželio 21 d. visoje Lietuvoje bus minima kaip Savitarpinės Pagalbos diena. Tą dieną visose bažnyčiose bus atlaikytos šia intencija pamaldos ir renkamos aukos Savitarpinei Pagalbai.

— Šiais metais Vilniuje numatyta pastatyti tolio fabriką.

— Birželio 13 d. Vilniaus miesto vežikai surengė savo globėjo šv. Antano pagerbimą. Šv. Rapolo bažnyčioje buvo pamaldos, kuriose dalyvavo visi lengvieji miesto vežikai. Jie kasmet rengia tokius savo globėjo pagerbimus.

— Vilniaus Aps. Valdybos Įmonių Skyriaus Rudaminos val., Juodiškių km. esanti kreidinė pradėjo gaminti kreidą. Visos reikalingos žaliavos gaunamos vietoje.

— Pašauktų transporto tarnybai talkininkų šeimos gaus nuolatinę pašalpą. Šeimos galva gaus mėnesiui 20 RM, o kiekvienas sekantis šeimos narys po 15 RM.

— Visi Rytų krašto gyventojai gali perduoti žinias per Vokietijos Raudonąjį Kryžių į visas pasaulio šalis, išskyrus Sovietų Sąjungą, kuri nėra pasirašiusi Ženevos sutarties. Žinios gali būti tik grynai asmeninio pobūdžio, nedaugiau 25 žodžių.

— Žemės Ūkio Rūmai Kėdainių žirgyne ima laikyti veislinius eržilus, kurie kergimo metu bus išskirstomi po visą kraštą. Žemės ūkio Rūmai iš Vokietijos gavo 20 eržilų, 57 juodmargių veislės bulius ir 98 avinus. Be to, Žemės Ūkio Rūmai per apskričių ir rajonų agronomus ragina ūkininkus auginti didesnį gyvulių prieauglį.

— Šiemet jaunieji ūkininkai talkininkaus vaistinių augalų rinkime.

— Pabaltijo kraštų (Lietuvos, Latvijos, Estijos) geležinkeliuose įvestas ribotas smulkių siuntų mažąja skuba pervežimas.

— Šį pavasarį „Lietūkis" gavo 2.400 tonų kalio druskos ir 320 tonų sieros rūgšties amoniako. Be to, dar numatoma gauti 1.410 tonų kalkių salietros. Visos gautos trąšos paskirstytos apskritimis į kooperatyvus.

— Šiemet iš Vokietijos gauta 11.790 dvivagių plūgų, 510 javapiūvių, 90 sėjamų mašinų, 3.200 kg rutulinių gulyklų ir kt. Savajame krašte pasigaminta apie 1.600 vienvagių plūgų, apie 2.000 zigzaginių ir 700 spyruoklinių akėčių ir kitų smulkesnių žemės ūkio padargų.

— Žemės Ūkio Rūmai šiemet ruošia ūkininkams parodomuosius žemės dirbimo bandymus. Tokių bandymų bus pravesta apie 300.

— Per Žemės Ūkio Rūmus iš Panevėžio viščiukų peryklos bus paskirstyta ūkininkams apie 50.000 veislinių viščiukų.

— Šiuo metu Lietuvoje veikia 9 linų apdirbimo įmonės, esančios „Lino" žinioje.

— Šiuo metu plytinėse dirba apie 2,000 darbininkų. Numatoma šiais metais Lietuvoje pagaminti apie 50 milijonų plytų. Baigiamos statyti plytinės Anykščiuose ir Joniškėlyje.

— Naujai prijungtose prie Lietuvos srityse kuriamos ugniagesių organizacijos. Nusistatyta kiekviename valsčiuje įkurti nemažiau kaip po vieną ugniagesių organizaciją.

— Šiais metais numatyta Šiauliuose pastatyti gipso ir lengvų statybinių plokščių fabriką.

— Šiais metais numatyta pagaminti apie 300.000 įvairių molinių indų. Minėtam tikslui prie koklių fabrikų buvo atidaryti indų skyriai.

— Neseniai Vilniuje 41 metų amžiaus moteris pagimdė 15 kūdikį. Motina ir kūdikis yra sveiki.

— Birželio 14—15 d. metinių proga mūsų spauda paminėjo bolševikų išvežtuosius lietuvius žurnalistus. Išvežti šie buv. „Lietuvos Aido" redaktoriai bei redakcijos nariai: 1) Simas Aleksynas, 2) Dr. Domas Cesevičius, 3) Antanas Dėdelė, 4) Augustinas Gricius (Pivoša), 5) Vincas Gvazdinskas, 6) Valentinas Gustainis, 7) Juozas Kusa, 8) Juozas Levickas, 9) Antanas Steponaitis; „Ryto": 10) Dr. Leonas Bistras; „XX Amžiaus": 11) Pranas Rinkevičius, 12) Dr. Ignas Skrupskelis; „Trimito": 13) Jonas Kalnėnas; „Eltos": 14) Jonas Jablonskis; „Darbininko": 15) Dr. Kazys Ambrozaitis; „Verslo": 16) Albinas Briedis; „10 Centų": 17) Leopoldas Daukša ir 18) Aleksandras Narkevičius; „Lietuvos Sparnų": 19) Jonas Dovydaitis; „Mūsų Laikraščio": 20) Juozas Gudjurgis; „Laiko": 21) Petras Kubilevičius; „Jaunosios Lietuvos": 22) Pranas Razma; „Vairo": 23) prof. Izidorius Tamošaitis ir įvairių kitų: 24) Dr. Pranas Barzdžius, 25) Vytautas Bičiūnas, 26) Klemensas Damašius, 27) prof. Pranas Dovydaitis ir 28) Domas Stankūnas.

---

ja tolimesnė sprogimų serija vėl nuvijo Ireną pas vaikus, kurie bailiai tūnojo tamsiame kamputyje jau kuone pradėję verkšlenti. Tiktai abu jauniausieji, o ypač mažiausioji Laimutė, kietai miegojo, įsisukę į greitomis motinos parengtą guolį, miegojo be rūpesčio ir baiminimosi.

Nakčiai į ponios Irenos butą atskubėjo dar viena paskutinio bombardavimo momento išgąsdinta kaimyninė šeima. Tai buvo jauna moteris, drauge su savo senute motina ir dviem mažais vaikais, kurių jauniausią dar nešiojo ant rankų. Visoms moterims paliko kiek ramiau, tačiau miesto vaizdas naktį darėsi vis baugesnis. Dar neužgesęs gaisras kruvinai švietė padūmavusią padangę. Tuo tarpu kas keliolika minučių virš miesto pasigirsdavo atskirų lėktuvų ūžimas. Jį netrukus lydėdavo šiurpus smigimo ūžesys, ir keli mažesnių bombų sprogimai nuaidėdavo įvairiose miesto vietose. Tais siaubingais naktinio bombardavimo momentais visos moterys apglėbdavo savo mažuosius ir balsiau kartodamos Dievo vardą, sukniubdavo ant sujauktų čiužinių tamsaus koridoriaus vėsioje kertėje.

Naktis pavirto metais...

Rytojaus dieną prieš pietus nauja staigmena jaudinančiu džiaugsmu pritrenkė visą šalį. Lietuvių partizanų užimtas Kaunas per savo radiofoną paskelbė didžią, istorinę išsilaisvinimo iš raudonojo teroro vergijos žinią. Verkdama iš džiaugsmo visa Lietuva išklausė didingai gaudžiantį Himną, o galinga partizaninio karo banga prieš raudonuosius gaivališkai pradėjo apsemti visą kraštą. Gausios mūsų vyrų aukos nuklojo didžiųjų miestų ir miestelių gatves. Pirmuosius skaudžius smūgius raudonajam slibinui kirto kaip tik „Stalino išlaisvinti" fabrikų darbininkai, studentai, moksleiviai...

Pirmadienio popietę Vilniuje bolševikų būklė buvo visiškai chaotiška. Netvarkingai bėgančiųjų sovietų daliniai traukė visomis svarbesnėmis gatvėmis. Žydai ir kitoks tarybinis amaras galvotrūkčiais spruko iš miesto. Pasirodė baisūs sovietinių „katiušų" gabenimo vaizdai. Atviruose sunkvežimiuose buvo paskubomis primesta moterų ir vaikų, kuriuos saugojo kiekvienu momentu pasirengę šauti išsigandę raudonarmiečiai. Geniališkoji „draugo" Stalino GPU agentų politika sugebėjo prieš savaitę išvežti dešimtis tūkstančių nekaltų lietuvių, o tuo tarpu sovietinių komandirų, komisarų ir politrukų šeimas teko „gabenti" drauge su bėgančiąja „nenugalima" armija, vokiečių bombonešiams ir lietuvių partizanų šūviams lydint...

Pavakare Vilniuje pasklido žinia, kad vokiečiai artėja prie miesto. Trakų kryptimi iš tikrųjų girdėjosi artilerijos kanonada. Šiuo momentu prabilo ir negausių lietuvių karių ginklai, nukreipti prieš savo žydiškuosius terorizuotojus. Kelių sargybų kuopų likučiai, pulkų ambulatorijų sanitarinis personalas ir pajėgesni ligonys griebėsi šautuvų ir kulkosvaidžių, nes bėgantieji raudonieji norėjo ir juos drauge varytis į prakeiktojo Stalino pragaro gilumą.

Priemiesčių kareivinių rajonuose supoškėjo pirmieji lietuvių karių šūviai. Panikoje bėgą bolševikai atsišaudydami skubėjo į rytus. Taiklūs lietuviškųjų „bielafinų" kirčiai vertė nuo griozdingų artilerijos pabūklų, iš perpildytų sunkvežimių „drąsiuosius" raudonosios armijos „herojus". Nelaimingi jų kūnai vis dažniau pasilikdavo chaotiško bėgimo pakelėse...

Ypač karštą pirtį mūsų kariai ruseliams surengė Antakalnio rajone. Bėgančius raudonuosius šaudė iš visų gatvės pusių, iš esančių kareivinių, iš langų ir rūsių. Vieną besitraukiančią sunkiąją bateriją mūsų vyrai savo ugnimi iš karto sustabdė vietoje. Prasidėjo karštas abipusis šaudymas. Tuo tarpu iš Petro Povilo bažnyčios suklegėjo sunkiojo kulkosvaidžio daina. Patikimasis „maksimas" šluote nušlavė visą gatvės atkarpą nuo bažnyčios iki Vilnelės tilto. Iš baterijos paliko tiktai didžiuliai žalsvi sovietiniai pabūklai ir kelios dešimtys bolševikų lavonų... Tuo tarpu iš kažkur atsirado sovietų tankas ir pradėjo iš pabūklo šaudyti į kareivines.

Sutemo nerami naktis. Šaudymas kas valanda didėjo. Sukilusieji kariai, kur tik galėdami, jungėsi su Vilniaus partizanais ir kovojo su besitraukiančiais raudonųjų likučiais, likviduodavo mėginančius partizanus apšaudyti žydus ir enkavedistus. Nesulaikoma vokiečių armijos banga kas valanda artėjo prie senosios Lietuvos sostinės.

(Pabaiga kitame numeryje).

KARYS

Nr. 26 (1135) Vilnius, 1942 m. birželio 28 d.

PRENUMERATA: metams — 5,30 RM; pusei metų — 2,60 RM; 3 mėn. — 1,30 RM.
SKELBIMAI: Už dingusiųjų paieškojimus ir pan. iki 25 žodžių (arba jų dalį) po 1 RM. Ilgesni primokami po 5 Rpf už kiekvieną žodį. Karių ir jų šeimų užuojautos, sveikinimai po 50 Rpf už petito eilutę

Atlante nuskandinta 212.200 brt. laivų

(Atkelta iš 1 psl.)

Viduržemio jūroje priešui padaryta visa eilė nuostolių laivais. Vokiečių kovos lėktuvai paskandino 5.000 brt talpos prekybinį laivą. Be to, prie Palestinos pakrančių pavyko paskandinti du garlaivius, bendros 4.000 brt talpos ir du krovininius būrlaivius. Vokiečių povandeniniai laivai torpedavo du sunkiai pakrautus tanklaivius, bendros 12.000 brt talpos, vieną 6.000 brt transportinį laivą, vieną priešo apsauginį laivą ir vieną 5.000 brt šaudmenis gabenusį laivą ir torpedomis sužalojo keturis transportinius laivus.

Dar didesni vokiečių povandeninių laivų ginklų laimėjimai yra Atlanto vandenyne. Laikotarpyje nuo birželio 7 ligi 13 d. vokiečių povandeniniams laivams pavyko iš viso paskandinti 40 laivų, bendros 212.200 brt talpos ir vieną naikintoją. Šių ir ankstyvesnių panašiai didelių nuostolių Amerika ir Anglija, nepaisant jų karštligiškai varomos laivų statybos, negali išlyginti.

Kovos lėktuvai Pietinėje Anglijoje bombardavo vieną ginklavimosi pramonės įmonę ir prie pietinių Anglijos pakraščių sužalojo tris vidutinio dydžio prekybinius laivus bei sunkaus kalibro bombomis puolė Great Yarmouth uosto sritį. Sėkmingai buvo pravesti oro puolimai ir prieš Maltos salos aviacijos ir laivyno bazes.

Mūsų sąjungininkai japonai, puldami Dutch Harbourą, savo veikimo lauką praplėtė tolyn į rytus. Jiems pavyko išlipti visoje eilėje stipriai įtvirtintų Aleutų salų ir tuo būdu sukrėsti šį Jungtinių Amerikos Valstybių šiaurės pozicijų kertinį ramstį. Prasiveržus į Midway salas, kurios randasi maždaug viduryje tarp Tokio ir San Francisko, japonų karo laivynui pavyko paskandinti du Jungtinių Amerikos Valstybių lėktuvnešius, kiekvieną 19.900 brt talpos. Čia buvo numušta 120 priešo lėktuvų. Kartu japonai išvystė didelį aktingumą Indijos vandenyne. Rytų Afrikos uostas Durban dabar yra japonų povandeninių laivų praktiškai užblokuotas.

Kinijos pietų rytų provincijos, kuriose japonai varo didelius karo veiksmus, norėdami galutinai palaužti Čunkingo pasipriešinimą.

Kovoje prieš Čungkingo Kiniją japonai pasiekė naujų laimėjimų, užimdami Kiangsi provincijoje strategiškai svarbų Kien Čau miestą. Be to, jie pradėjo naują ofenzyvą iš vidujinės Mongolijos provincijos Suian, iš kur jie įsiveržė į Ordos lygumą. Čungkingo Kinijos padėtis pamažu artėja prie katastrofos.

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Amerikoje, netoli Elwoodo, municijos fabrikuose įvyko sprogimas, kurio metu žuvo ar buvo sužeisti apie 100 asmenų. Sprogimas buvo jaučiamas net už 200 km.

— Šiaurės Anglijoje streikuoja apie 20.000 kasyklų darbininkų.

— Nuo V. 29. iki VI. 9. tarp Vokietijos ir Suomijos Berlyne vyko ekonominės derybos, kurios buvo vedamos ginklų brolystės ir bendros kovos dvasioje.

— Vyr. karo laivyno vado did. admirolo Raederio pasiūlymu, Fiureris apdovanojo Geležinio Kryžiaus Riterio Kryžiumi vieno povandeninio laivo vadą kapitoną leitenantą Werner Winterį, iki šiol nuskandinusį 18 ginkluotų priešo prekybinių laivų, viso 101.200 tonų talpos, ir kapitoną leitenantą Erich Cremerį, kuris su savo sunkiai sužalotu laivu nuskandino prie Amerikos pakraščių 4 laivus, 35.000 tonų talpos, ir pats laimingai sugrįžo namo, viso jau paskandinęs 7 laivus 59.000 tonų talpos.

— Palaidojus mirusį Reicho protektoriaus pavaduotoją Heydrichą, Fiureris priėmė Bohemijos ir Moravijos protektorato valstybės prezidentą dr. Hachą.

— Rytų fronte kroatų savanorių legionas, priskirtas prie ekspedicinio italų korpuso, jau pergyveno ugnies krikštą. Tai kariai, tarnavę Jugoslavijos kariuomenėje ir dabar per 3 mėn. apmokyti italų karininkų prie Gardos ežero. Batalionui, kuriam italų gener-štabas leido turėti savo vėliavą, vadovauja išimtinai kroatų karininkai.

— Paryžiuje apie 80.000 žydų gavo žydų ženklus — žvaigždes.

— Vokiečių technikai pavyko pagaminti stiklą, kuris neberodo trukdančių šviesos refleksų (neatsispindi). Tai ypačiai svarbu akinių stiklams, krautuvių vitrinoms ir net Rentgeno fotografijoms.

— Iki šiol dėl karo sukurtų sunkių gyvenimo sąlygų Leningrade mirė apie 1.000.000 žmonių.

— Sovietų vyr. ltn. Matvej Levkovskio, ilgą laiką priklausiusio štabui, pareiškimu, Sovietų Sąjungoje tyliai ruošiamasi ofenzyviniam dujų karui.

— Turkijoje buvo priversti nusileisti keli amerikiečių lėktuvai, numetę ten proklamacijų.

— Delhio radijas pranešė, kad Bombajaus provincijoje kilusi rimta choleros epidemija.

— Trys anglų lėktuvai išmėtė švedų vandenyse minų. Švedų zenitinė artilerija buvo pradėjusi ugnį.

— Užs. reik. komisaras Molotovas iš savo kelionės į Londoną ir Vašingtoną jau grįžo į Maskvą.

SPORTAS

— Šiemet mūsų dviratininkai iš pat ankstyvo pavasario suskato smarkiai ruoštis varžyboms, kurių jau keletą turėjo ir pasiekė gražių pasėkmių. Birželio 7 d. Kaune pravestos dviejų klasių B ir C dviratininkų pirmenybės maršrutu: Kaunas — Karmėlava — Kaunas, apie 25—26 km distancija. Pirmuoju šiose varžybose atvažiavo Šiupienis — 46:46,0 min., antroji v. teko K. Juodžbaliui — 46:48,5 min. ir trečiąją v. užėmė Balčiūnas — 47:23,5 min. C klasėje I v. teko toj pat distancijoj Zubriui — 47:39 min., II v. Gaidžiui — 52:00 min. ir III v. Valaičiui — 54:30 min.

Tuo būdu klasių meisteriais liko B. kl — Šiupienis ir C kl. — Zubrys.

Parodytą varžybose laiką tenka laikyti visai pasisekusį, nors varžybininkų dalis yra tik pradžiokai.

— „Tauro“ futbolo komandos viešnagė Šiauliuose pasibaigė laimėjimu prieš vietos „Guberniją“ 3:1 (2:1).

— LFLS II — „Šarūnas“ II krepšinio rungtynėse šarūniečiai pelnytai pasiekė laimėjimą. Pačios varžybos buvo labai atkaklios ir gyvos, kuriose pasireiškė daug gražių taktinių derinių ir vykusių mėtymų. Rungtynių pasekmė 30:47 (18:12) LFLS nenaudai.

— Garsusis šuolininkas į aukštį Kasiulis pasirodo esąs nė kiek neblogesnės formos ir meno srity. Praėjusiais metais vos baigęs Kauno Meno Mokyklą, šiemet surengtoje dailininkų parodoje už savo darbus yra gavęs 1000 RM premiją, kaip vertingas ir pažangus meno srities atstovas. Mums sportininkams didžiulė garbė, kad sporto arenos atstovai yra pažangūs ir moka darbu bei sugebėjimu iškilti į pirmaujančias vietas ir kitose srityse.

Tenka pažymėti, kad Kasiulis jau antrais savo sportinės karjeros metais pasiekė šuolį į aukštį 1,80 m, o taip pat 1938 m. atstovavo Lietuvą prieš latvius šuoly į tolį, kur parodė gana gražų rezultatą 6,96 m, užimdamas antrąją vietą po latvio rekordininko Berzinio (7,11 m). Šis sporto ir meno laureatas yra jauniausias dailininkas Lietuvoje, nes turi tik 24 m. amžiaus.

— Birželio 13 d. įvykusiose futbolo pirmenybėse Kaune „Perkūno“ komanda laimėjo prieš žymiai silpnesnius kaiky koviečiai, būdami dar pajėgesnius koviečius net 8:3. Pirmam pusėj, šiek tiek laikėsi, o vėliau atsilaikyti nebegalėjo.

— Tauras — LGSF 3:0. Irgi pirmenybėms pravestos futbolo rungtynės baigėsi „Tauro“ laimėjimu.

— Kauno sp. kl. „Perkūnas“, K. K. Rūmams perleidus, perima tvarkymui ir eksploatavimui plaukyklą, kuri netrukus bus sutvarkyta ir panaudota visų sp. klubų plaukikams parengti ir varžyboms.

— Birželio 14 d. įvykusiose VSA stadione futbolo varžybose tarp „Šarūno“ ir Pionierių Wehrmachto pasibaigė 5:2 (2:1) karių pergale. Pačios varžybos buvo labai gyvos. Kariai buvo šiek tiek pranašesni ir laimėjo pelnytai. „Šarūno“ komanda, turėdama puolime porą silpnesnių žaidėjų, nesugebėjo visų progų išnaudoti, bet bendrai sukovojo labai ryžtingai ir gyvai. Ši Wehrmachto pionierių komanda yra pajėgesnė, negu Fliegerhorst, kuriai net mūsų rinktinė pajėgė lygiomis pasipriešinti. Netrukus Vilniaus rinktinė, ruošdamasi prieš Kauną, turės progos susitikti su „Pionier“ komanda.

— Įvykusiose lengvosios atletikos sezono atidarymo rungtynėse (VI. 14 d.) pasiektos šios pasekmės:

Vyrų grupė: Bėgimai: 100 m — 11,8 sek. Šembergas — I v. 100 m — 12,0 sek. Kondrackas — II v. 800 m — 2:13,2 sek. Keturakis — I v. 3000 m — 9:57 min. Kalpokas — I v. 200 m — 24,6 sek. Katilius — I v.

4×100 m estafetę laimėjo I-ji kombinuota komanda (Šembergas, Katilius, Kamičaitis, Keturakis) prieš II-ją, vadinamą „rinktinę“ silpnesniųjų, per 49,7 sek.

Pažymėtina pasekmė šuoly į tolį 6,35 m — Macijauskas, kuris vos po kelių treniruočių šią pasekmę lengvai pasiekė.

Labai gražiai šiose varžybose pasirodė mūsų ietininkai, kurių šį kartą buvo net keturi atstovai. Čia iš pat pirmo metimo išsiskyrė veteranas ir buvęs rekordistas ats. ltn. Kamičaitis, kuris visiškai lengvai pasiekė 57 m ribą. Antruoju liko irgi ats. ltn. Kačergius, kuris jau keletą metų šio įrankio nebandęs, laisvai išmetė 52 m. Būtų tikrai džiugu, kad senoji karta padėtų aktyviam darbe, nes tai paskatina jaunesniuosius į darbą.

Moterų grupėje pasižymėjo Ivaškevičiūtė (Pedagoginis Institutas), laimėjusi 60 ir 100 m pirmąsias vietas.

— Birželio 12 d. Vilniaus Pedagoginio Instituto salėje įvyko draugiškos krepšinio rungtynės tarp Vilniaus Universiteto ir VLGSF. Rungtynes po permainingos kovos laimėjo V. Universitetas rezultatu 24:23.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Birželio 14 d. Vilniaus Miesto Teatras surengė paskutinį spektaklį. Sezonui pasibaigus, teatro kolektyvas vyks gastrolių į Kauną, kur Didžiojo Teatro scenoje vaidins: H. v. Kleisto „Sukultas ąsotis“, P. Vaičiūno „Tėviškės pastogėje“, V. Alanto „Gyvenimas iš naujo“ ir O. Indigo „Žmogus po tiltu“. Šį sezoną teatras iš viso vaidino šešis naujus veikalus. Per visą sezoną buvo 140 spektaklių, kuriuos aplankė 74.694 žiūrovai. Didžiausio susidomėjimo susilaukė mūsų dramaturgų veikalai.

—Vilniaus Muzikos Mokykla jau užbaigė mokslo metus. Per šiuos mokslo metus suruošė septynis uždarus ir penkis viešus mokinių koncertus, neskaitant atskirų pasirodymų ir muzikos mokyklos mokytojų veiklos.

— Vilniaus Dailės Akademija, baigdama mokslo metus, suruošė studentų darbų parodą, kurią aplankė per 3.000 asmenų. Šiemet Akademija išleido savo pirmuosius diplomantus: Alfonsą Motiejūną, Juzę Katiliūtę ir Kazimierą Žoromskį. Parodoje buvo išstatyti ir jų diplominiai darbai. Išleidžiant diplomantus kalbėjo Generalinis Švietimo Tarėjas dr. Germantas, primindamas gilią tradiciją, kad Vilnius visais laikais yra buvęs mūsų tautinio ir kultūrinio gyvenimo centras, ir kad Vilniaus Dailės Akademija yra tos didžios tradicijos tęsėja. Todėl šis mūsų meno židinys bus ir toliau saugojamas ir plečiamas. Naujiems metams numatyta priimti į mokyklą apie 50 studentų.

— Bendrovė „Spaudos Žodis“ trims dailininkams už jų kūrinius paskyrė po 1000 RM premijas. Premijas paskyrė dail. V. Kasiuliui už „Pietą“, V. Košubai už kalinių bareljefą „Tautos kova“ ir Ad. Galdikui už „Beržoro kampelį.“

— Šiaulių muziejus, be neseniai atliktų Zapalskių kaime senosios statybos inventorizacijos darbų, Šiaulių valsčiuje yra numatęs senovinį pobūdį turinčius tipingus ūkininkų pastatus fiksuoti Sutkūnų, Zvigų ir Mikailaičių vietovėse. Greta statybos, taip pat bus fiksuojami ir įvairūs liaudies papročiai. Dar šią vasarą bus vykdomas nuodugnus tyrimas Sonteklių dvare (Viekšnių valsč.), kur yra užsilikusios statybos dar iš XIV amž.

— Valstybinė Leidykla išleidžia „Raudonojo GPU siaubo“ antrąjį leidimą. Antrasis leidimas yra papildytas autoriaus Enriko Žagariečio dviem aktualiais skyriais: 1) Kankinimai ir 2) Lietuvių tautos išnaikinimo pradžia.

— Vytauto Didžiojo Universiteto studentai Kauno radiofone įvykdė pusvalandį, pavadintą: „Jaunieji rašytojai prie mikrofono“. Programoje dalyvavo ir iš savo kūrybos skaitė: H. Nagys, J. Kaupas ir L. Narbutas.

— Šiaulių Valstybinės Leidyklos Knygynas parvežė į savo parduotuves buv. „Kultūros“ bendrovės leidinius, kurių atrinktoji dalis pardavinėjama knygynuose. Tuo būdu šiauliečiai papildo savo bibliotekas.

— Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejuje atidaryta Taikomosios Dailės Instituto studentų 1941 — 1942 m. darbų paroda.

— Meno ir Mokslo Draugijos patalpose, Panevėžyje, atidaryta J. Kaminsko paveikslų paroda. Iš viso išstatyta apie 63 darbai, daugiausia akvarėlės.

— Birželio 14 d. per Kauno radiją „Tėvynės garsų“ pusvalandyje buvo transliuojamas radijo montažas pernai metų birželio 14—22 d. bolševikų ištremtiems lietuviams paminėti. Montažas buvo sudarytas iš naujausios poetų A. Miškinio, J. Palionio ir kt. kūrybos.

— Nuo naujųjų mokslo metų numatyta Švenčionyse, Plungėje ir kitose Lietuvos vietose įsteigti naujas amatų mokyklas ir esamas praplėsti.

— Mašininkių ir stenografininkių pareikalavimas vis dar nepatenkintas. Norint paruošti naujų mašininkių ir stenografininkių kadrus, Generalinio Švietimo Reikalams Tarėjo paliepimu, Vilniaus Suaugusiųjų Institute nuo liepos 1 d. pradeda veikti nauja šių kursų laida.

— Dar tebevyksta baigiamieji egzaminai gimnazijose. Visose Lietuvos gimnazijose brandos egzaminus laiko 900 abiturientų.

— Vasaros atostogų metu Alytuje, Marijampolėje, Šiauliuose, Panevėžyje, Telšiuose ir Trakuose organizuojami vokiečių kalbos kursai pradžios mokyklų mokytojams. Kursuose dalyvaus apie 800 mokytojų.

— Studentai ir gimnazijų abiturientai vasaros atostogų metu bus panaudojami darbams malkų gamyboje. Malkų gamybos talkininkams ruošiamos dvi stovyklos — Vilniuje ir Kaune. Malkos bus naudojamos Švietimo Vadybos įstaigoms apkūrenti.

— Šiais mokslo metais pašalinami iš mokyklų visi nedrausmingi ir tinginiai mokiniai. Ateinančiais mokslo metais jie neturės teisės mokytis.

— Merkinės gimnazija suruošė mokinių piešinių ir rankdarbių parodą.

— Vilniuje, Gedimino kalno papėdėje pradėjo koncertuoti Vilniaus Priešgaisrinės Apsaugos Policijos orkestras, vedamas muziko J. Siniaus. Šis orkestras koncertuos Vilniaus visuomenei ir Vingio parke, to koncerto pelną skirdamas Savitarpinei Pagalbai.

— Profesinių Sąjungų Centro Biuras nuo liepos 1 d. Kaune ruošia vieno mėnesio malūnininkams ir malūnų mašinistams pasitobulinimo kursus.

— Birželio 12 d. Vilniaus Katedroje įvykusiame religinės muzikos koncerte dalyvavo muzikai: K. Juodelis, Z. Nomeika ir M. Saulius, Katedros choras, ved. muz. St. Sodeikos, Operos solistai: Augaitytė ir V. Baltrušaitis. Solistams ir chorui vargonais akompanavo muz. V. Kalinauskas.

— Vilniaus Filharmonijos salėje birželio 13 d. suruoštas devynioliktas simfoninis koncertas, diriguojant Baliui Dvarionui. Programoje buvo atlikta J. S. Bacho, J. Brahmso, L. van Bethoveno ir W. A. Mozarto kūriniai. Koncerto solistas, pasižymėjęs vokiečių smuikininkas, W. Beyer.

— Pradžios mokyklų mokytojai, studentai ir aukštesnių klasių mokiniai pakviesti talkininkauti cukraus gamyboje. Talkininkai vasaros metu lankys cukrinių runkelių augintojus, tikrins jų užsėtus plotus, rinks reikalingas fabrikams žinias ir cukrinių runkelių augintojams teiks reikalingus nurodymus.

— M. K. Čiurlionio vardo meno kolektyvas, vadovaujamas A. Mikulskio, jau pradėjo vasaros iškylas po provinciją. Birželio 14 d. meno kolektyvas — vyrų choras, tautinių šokių grupė ir kanklininkės sėkmingai koncertavo Alytuje ir Butrimonyse.

— Vilnietis J. Sinius M. K. Čiurlionio vardo vyrų chorui per dirigentą A. Mikulskį įteikė šešias savo kompozicijos dainas.

Naujų vokiečių kovos lėktuvų statyba